

**Helse- og omsorgsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet**

Internasjonalt arbeid

**på områdene mattrygghet, forbrukerhensyn,
innsatsvarer, dyre- og fiskehelse, dyrevelferd,
plantehelse og kosmetikk**

23. mai 2016

1.	Sammendrag	3
2.	Innledning.....	4
3.	Internasjonale utfordringer	5
4.	Norsk produksjon og handel med mat	6
5.	Det internasjonale regimet på matområdet.....	7
6.	Overordnede matpolitiske målsettinger	8
7.	Generelt om ansvars- og oppgavefordeling	9
	7.1 Departementene	9
	7.2 Mattilsynet.....	9
	7.3 Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)	10
	7.4 Kunnskapsinstitusjonene på matområdet	10
	7.5 Annen faglig støtte	11
	7.6 EU-delegasjonen	11
8.	Generelt om gjennomføring av det internasjonale arbeidet	12
	8.1 Samordning	12
	8.2 Kunnskapsinnhenting og risikovurdering	13
	8.3 Åpenhet og dialog med interessenter	13
	8.4 Utarbeidelse av posisjoner og rapportering	13
	8.5 Delegasjon og delegasjonsledelse.....	14
	8.6 Kompetanseheving	15
	8.7 Vurdering av det internasjonale arbeidet	15
9.	EØS.....	15
	9.1 Ansvarsfordeling	16
	9.2 Planlegging av EØS-arbeidet.....	17
	9.3 Spesialutvalget for matområdet SUMO	17
	9.4 Risikovurdering i EØS.....	18
	9.5 Veikart (roadmaps) og konsekvensanalyse (Inception Impact assessment)	18
	9.6 Arbeid under regelverksprosessen i EU	19
	9.7 EFTA Working Group on the Food Chain	22
	9.8 Norske eksperter i EU-systemet	22
	9.9 Innlemmelse av rettsakter i EØS-avtalen	23
	9.9.1 Standardprosedyre og hurtigprosedyre.....	23
	9.9.2 Hovedtrekkene i saksgangen	24
	9.9.3 Vedtak av EU-rettsakter etter forenklet prosedyre.....	24
	9.10 Regelverksanvendelse og tilsynsutvikling	25
	9.11 EFTAs overvåkningsorgan (ESA).....	27
	9.11.1 Implementeringskontroll	27
	9.11.2 Klagesaker	28
	9.11.3 ESA-pakkemøte	28
	9.11.4 ESA-inspeksjoner	28
	9.11.5 Rapportering	29
	9.12 Ekvivalensavtaler med visse tredjeland.....	29
10.	Verdens handelsorganisasjon (WTO).....	29
	10.1 SPS-avtalen	30
	10.2 TBT-avtalen	32
11.	EFTA og frihandelsavtaler	32
12.	Codex Alimentarius	33
13.	Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE)	34
14.	IPPC og EPPO.....	35

15.	Nordisk og nordisk/baltisk samarbeid.....	36
16.	Mat- og landbruksorganisasjonen i FN (FAO)	37
17.	Verdens helseorganisasjon (WHO)	38
17.1	Protokollen om vann og helse	38
18.	Den internasjonale vinorganisasjonen (OIV)	39
19.	Annet internasjonalt arbeid	40
19.1	OECD.....	40
19.2	Europarådet.....	40
19.3	Bilateralt samarbeid	41
19.4	Bistand	41
	Forkortelser	43

1. SAMMENDRAG

Dette dokumentet for det internasjonale arbeidet på matområdet gjelder i tillegg til de generelle overordnede styringsdokumentene matdepartementene utarbeider.

Det redegjør for det internasjonale arbeidet på områdene mattrygghet, forbrukerhensyn, dyre- og fiskehelse, dyrevelferd, plantehelse, husdyravl og kosmetikk. Dette omfatter også innsatsvarer som såvarer, plantevernmidler, gjødsel og fôr. Dette tilsvarer de faglige områdene der Mattilsynet i lov eller etter delegering har myndighet. I den utstrekning tilgrensende faglige områder eller andre politikkområder har betydning for det internasjonale arbeidet på de områdene dette dokumentet omfatter, gis en kortfattet omtale av disse.

Dokumentet omtaler tema som internasjonal politikktutvikling, internasjonal utvikling av regelverk og standarder og internasjonalt samarbeid om tilsyn, regelverksanvendelse og tilsynsutvikling. Flere tema er ikke nærmere omtalt, deriblant krisehåndtering og forskning. Dokumentet redegjør først og fremst for departementenes generelle policy, samt organisering, ansvarsfordeling og samarbeidsrutiner for det internasjonale arbeidet på matområdet.

Dokumentet har en generell del (kapitlene 1 - 8) som gjelder for arbeidet i alle internasjonale fora på matområdet der Norge deltar, og en spesiell del (kapitlene 9 - 19) som gir en nærmere omtale av arbeidet knyttet til norsk deltagelse i nærmere bestemte internasjonale fora.

Grunnleggende rammer for det internasjonale arbeidet på matområdet legges i matpolitikken, men det gis også viktige føringer i helsepolitikken, handelspolitikken og utenrikspolitikken. Målsetninger for matpolitikken og tilgrensende deler av helsepolitikken, handelspolitikken og utenrikspolitikken fremgår av de til enhver tid gjeldende styringsdokumenter, deriblant lover med forarbeider, meldinger og proposisjoner til Stortinget, strategier og handlingsplaner samt i tildelingsbrevene.

Matdepartementene har ansvar for matpolitikken. Internasjonalt arbeid har blitt en integrert del av Norges og andre lands arbeid med matpolitikken. Skillet mellom nasjonalt og internasjonalt arbeid viskes ut. Norske prioriteringer og mål nasjonalt og internasjonalt bør være konsistente. De fleste aktørene som er involvert i matpolitikken og matforvaltningen, vil enten bidra til, eller måtte forholde seg til, den internasjonale dimensjonen. Matområdet er ett av de fagområdene

som har den mest omfattende internasjonale dimensjonen, og som derfor er mest berørt av internasjonale avtaler om regulering, standarder, normer, tilsyn og samarbeid.

Gjennom internasjonalt arbeid skal Norge påvirke internasjonale prosesser med utgangspunkt i de samme målene som er fastsatt nasjonalt. Norske mål og interesser skal ivaretas ved utvikling av internasjonale regelverk, standarder og normer. Det er norsk politikk og tradisjon at vi skal fremme norske interesser, samtidig som vi skal bidra til gode fellesskapsløsninger.

Dermed må norsk matforvaltning følge med i og gi innspill til de internasjonale fora som legger føringer for og fastsetter internasjonale regelverk, standarder og normer. Matdepartementene prioriterer deltakelse i de internasjonale fora som har størst betydning for nasjonal politikk, regelverksutvikling og rettsanvendelse. Dette vil i første rekke være de fora vi har tilgang til gjennom EØS-avtalen og avtalene under WTO, samt i de tre standardsettende organene som er nevnt i SPS-avtalen. Andre internasjonale fora kan også være viktige for politikkutforming, standardsetting og kunnskapsinnhenting avhengig av saksområde.

EØS-avtalen står i en særstilling og er den hittil mest omfattende internasjonale avtalen Norge noen gang har inngått. Regelverket på matområdet utgjør kvantitativt den største andelen av rettsaktene i EØS-avtalen. Det norske arbeidet knyttet til oppfølging av EØS-avtalen er meget omfattende og krevende. Norge skal føre en aktiv europapolitikk. Vi skal involvere oss tidligst mulig i prosessene, hvor muligheten for norsk medvirkning er størst, for å påvirke innholdet og bevare handlingsrom.

2. INNLEDNING

Maten skal være trygg. Denne grunnleggende forutsetningen gjelder uavhengig av om maten er produsert i Norge for innenlands konsum eller for eksport, eller om det dreier seg om mat som importeres til Norge. Det samme gjelder for innsatsvarer til bruk i matproduksjonskjeden. God dyrehelse og plantehelse og god praksis i alle ledd er viktige forutsetninger for trygg mat.

Globaliseringen har gitt Norge en betydelig velferdsgevinst. Norske forbrukere har fått et langt større utvalg av varer og tjenester, og norske bedrifter har fått tilgang til nye eksportmarkeder. Politiske vedtak i det enkelte land kommer i stadig flere sammenhenger til kort med hensyn til å styre samfunnsutviklingen. Globale sykdomsutbrudd, atomulykker, miljøutfordringer, nye teknologier og etiske hensyn i internasjonal handel løses gjennom internasjonalt samarbeid. Det å ivareta norske samfunnsinteresser blir således stadig tettere knyttet til aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid med sikte på å trygge globale fellesgoder.

Norge har som et lite land med svært åpen økonomi, sterk interesse av et forutsigbart og rettsstyrt internasjonalt rom. Å forhindre svekkelse av internasjonal rettsorden og multilaterale styringssystemer og regimer er definert som Norges primære og prioriterte utenrikspolitiske interesse. Å ivareta internasjonal rettsorden og regelstyrt handel er altså ikke først og fremst en internasjonalistisk orientert sjenerøsitet, men et helt sentralt interessepolitisk mål for Norge.

Handelspolitikken skal styrke norsk næringslivs posisjon i det globale markedet ved å bedre markedsadgangen for norske bedrifters varer, tjenester og investeringer. Ikke-diskriminerende rammevilkår sikres blant annet gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO), Avtale om det

europaiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) og frihandelsavtaler med land utenfor EØS. I Europa har EU/EØS gitt en integrasjon som er et særphenomen i verdensmålestokk i nyere tid.

3. INTERNASJONALE UTFORDRINGER

Mat, dyr, planter, fôr, innsatsvarer og kosmetikk omsettes i økende grad i et internasjonalt marked. Forurensede eller smitteførende varer fra ett produksjonssted kan lettere spres til mange land.

Mat og drikke er den viktigste kilden til en rekke smittsomme sykdommer og til inntak av en rekke helseskadelige stoffer, for eksempel miljøforurensninger som tungmetaller eller tungt nedbrytbare organiske miljøgifter. Uriktig bruk av legemidler til dyr, plantevernmidler eller gjødselvarer kan også føre til restmengder av stoffer i mat og fôr som kan være helseskadelige og miljøskadelige over tid. Smittsomme sykdommer som spres med mat og drikkevann, er et utfordrende helseproblem, også i den industrialiserte del av verden.

Antibiotikaresistens, som truer folkehelsen, dyrehelsen og miljøet, spres også ved internasjonal handel med mat og dyr. Svært alvorlige former for antibiotikaresistens kan forekomme hos bakterier i produksjonsdyr som kylling og svin. Dette gjelder også i Norge. Det er også påvist at vi kan få i oss antibiotikaresistente mikroorganismer gjennom mat og drikke. I nordisk samarbeid og innenfor EU er det enighet om å utvikle en mer restriktiv politikk for å redusere antibiotikabruken og hindre resistensutvikling. Innsatsen mot økt utvikling og spredning av antibiotikaresistens krever ikke bare internasjonalt samarbeid, men også at dette samarbeidet utvikles på tvers av sektorer og tradisjonelle myndighetsområder som folkehelse, dyrehelse, landbruk, havbruk og miljø. Samarbeid mellom fagmiljøer og internasjonale organer som FAO, WHO og OIE er en forutsetning for å lykkes. Norge skal være en pådriver i det internasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens.

Handel med mat, husdyr og planter bringer også opp forbrukerinteresser og problemstillinger som etisk og miljømessig forsvarlig matproduksjon og svindel med mat. Flere slike forhold er omstridt internasjonalt. Stikkord er dyrevelferd, vekstfremmere, antibiotika, plantevernmidler, genmodifisering, kloning og merking av mat.

Globalt er kampen mot sykdommer hos landdyr og fisk viktig for å sikre god folkehelse og matsikkerhet ved å sikre tilførsel av viktige næringsstoffer. I henhold til informasjon fra bl.a. OIE forårsaker sykdommer hos husdyr i jordbruket på verdensbasis et produksjonstap på mer enn 20 prosent. Effektive tiltak mot dyresykdommer er derfor også svært viktig for den globale matsikkerheten. Forpliktende globalt samarbeid og fortsatt aktiv norsk innsats i EØS, OIE og SPS-sammenheng er nødvendig for å sikre grunnlaget for bærekraftig husdyrproduksjon i store deler av verden. Tall fra WHO viser at omkring 75 prosent av de nye infeksjonssykdommene eller de kjente infeksjonene som har vært i kraftig fremvekst hos mennesker de siste 30 årene, er forårsaket av smittestoffer som opprinnelig stammer fra landdyr. Klimaendringene kan føre til økt forekomst av dyresykdommer i Norge og til at nye dyresykdommer etablerer seg.

Plantesykdommer og planteskadegjørere utgjør en trussel mot planter i jordbruk, skogbruk og hagebruk samt i ville bestander. Plantehelsebegrepet dekker også fremmede skadelige arter som kan ha negativ innvirkning på stedegne arter. FAO estimerer at så mye som 50 prosent av verdens avlinger går tapt som følge av angrep av sopp, insekter og andre planteskadegjørere.

Bekjempelse av plantesykdommer og planteskadegjørere er sentralt for å sikre en voksende befolkning nok mat. Beskyttelse av plantehelsen i Norge og internasjonalt er også viktig for å ivareta det biologiske mangfoldet. Stadig flere planteskadegjørere introduseres og spres til nye områder gjennom internasjonal handel. Manglende motstandskraft eller mangel på naturlige fiender bidrar til at fremmede planteskadegjørere kan gjøre stor skade. Klimaendringer kan også føre til økt sårbarhet ved at planteskadegjørere sprer seg og etablerer seg i nye områder.

Utvikling av ny teknologi og satsing på FoU skal bidra til å sikre produktivitetsvekst fremover, både i Norge og internasjonalt. Nye teknologier på matområdet, eksempelvis genmodifisering, kloning og nanoteknologi, reiser imidlertid nye utfordringer knyttet til helse, velferd og miljø, samt etiske og andre samfunnsmessige spørsmål.

4. NORSK PRODUKSJON OG HANDEL MED MAT

Verdens befolkning er ventet å øke til omtrent 9 milliarder mennesker i 2050. Dette innebærer store utfordringer med å skaffe nok ernæringsriktig og trygg mat til alle, samtidig som miljøet ivaretas på en bærekraftig måte. Importert mat utgjør en stadig større andel av det norske matkonsumet. Samtidig er Norge en stor eksportør av sjømat.

Norge forvalter enorme havområder med noen av verdens rikeste fiskeressurser og områder med gode vilkår for havbruk. Norsk sjømatnæring har gode forutsetninger for å realisere vekst og øke verdiskapingen. Matforvaltningen bidrar til å legge til rette for markedsadgang.

Sjømatnæringen har stor eksport, mens den jordbruksrelaterte næringsmiddelindustrien først og fremst produserer for hjemmemarkedet. Viktige eksportvarer for jordbruket er dyrefôr, soyaolje, drikkevarer, ost, huder og skinn.

Fiskeimporten er hovedsakelig industrifisk til fiskefôr samt landinger av utenlandsk fangstet fisk. Importen av jordbruksprodukter består hovedsakelig av vin, bakverk, tilberedte næringsmidler, sukker, sjokolade, soyabønner, dyrefôr, frukt og grønnsaker.

Norge eksporterer sjømat til ca. 130 land verden over. Norge er den klart største leverandøren av sjømat til EU som er vårt viktigste sjømatmarked.

EØS-avtalen gir Norge tilgang til et stort indre marked med mer enn 500 millioner innbyggere, og har derfor stor betydning for norsk næringsliv. EU er Norges viktigste handelspartner. Omtrent 80 prosent av den totale norske eksporten går til EU, mens omtrent 70 prosent av den totale importen kommer derfra. Eksporten er i all hovedsak sjømat. Importen på matområdet er i stor grad bearbejdede jordbruksvarer.

5. DET INTERNASJONALE REGIMET PÅ MATOMRÅDET

WTO-avtalene, EØS-avtalen og bilaterale handelsavtaler regulerer den internasjonale handelen på matområdet. Forhandlinger om ny WTO-avtale tar lang tid, noe som har gitt fart til en global trend mot utvikling av bilaterale handelsavtaler.

Etter at EØS-avtalen trådte i kraft i 1994, og ble utvidet i 1999 gjennom den såkalte veterinæravtalen, har det skjedd store forandringer på matområdet i EU. De største reformene er gjennomføring av de tiltakene som ble foreslått i *Hvitboken om mattrygghet* fra 2000. EUs matlovsforordning fra 2002 er den mest sentrale felles lovgivningen på matområdet. Den gir bestemmelser om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket og om opprettelse av den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet EFSA, den europeiske parallellen til Vitenskapskomiteen for mattrygghet. Storparten av EØS-regelverket om mattrygghet er siden 2002 fornyet i lys av matlovsforordningen. Innenfor EØS-området er det EFSA som utarbeider de risikovurderingene som skal legges til grunn ved utviklingen av regelverk på matområdet. Nasjonalt ivaretas oppgaven med risikovurderinger av Vitenskapskomiteen for mattrygghet.

Globalt vil arbeidet i Codex Alimentarius, Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) og Den internasjonale plantevernkonvensjonen (IPPC) være viktig for standardsetting knyttet til WTO-avtalene, herunder SPS-avtalen og TBT-avtalen. Disse organene baserer seg bl.a. på risikovurderinger som utføres av FAO/WHO ekspertkomiteer, deriblant Joint FAO/WHO Meetings on Pesticide Residues (JMPR), Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives (JECFA), Joint FAO/WHO Expert Meetings on Microbiological Risk Assessment (JEMRA) og ulike ad hoc ekspertkonsultasjoner. OIE utfører også egne risikovurderinger.

Internasjonale handelsavtaler gir til en viss grad adgang til å begrense import basert på andre hensyn enn risiko for skade på helse eller miljø. Slike såkalte andre legitime hensyn (other legitimate factors) kan blant annet være offentlig moral, nasjonal sikkerhet eller begrensede naturressurser. Det er også mulig å innføre midlertidige føre-var-tiltak i de tilfellene der det foreligger en potensiell risiko, men hvor det ikke finnes god nok kunnskap til å dokumentere risikoen. Tiltaket må fremstå som proporsjonalt og ikke-diskriminerende. I tillegg er det en forpliktelse til å opptre aktivt for å søke å fremskaffe nødvendig kunnskap innen rimelig tid.

Det er viktig å se selve regelverksutviklingen i et "kjedeperspektiv" der vi retter innsatsen mot det leddet i "regelverksproduksjonskjeden" der vi oppnår størst effekt. Vi har best mulighet til å medvirke i regelverksutviklingen jo tidligere vi kan identifisere og ta tak i spørsmål som er av særlig interesse eller betydning for Norge. Det er vanskeligere å reparere ulemper for Norge eller å påvirke eller tilpasse innholdet i regelverket i de avsluttende fasene av EØS-prosessen, eller i slutfasene i de globale organisasjonene som WTO, Codex Alimentarius, OIE og IPPC. For å lykkes i å følge de enkelte sakene fra en regelverksidé oppstår via regelverksutviklingen til beslutninger fattes, kreves det god koordinering, helhetlig oversikt, solid fagkompetanse, risikovurderinger av høy faglig kvalitet, effektive rutiner og gode systemer for å innhente og utveksle informasjon.

Norge er aktiv i prosessene på matområdet i internasjonale organisasjoner. Til tross for at vi har begrensede muligheter til å sette saker på dagsordenen i EU og ikke har adgang til å delta i de politiske beslutningene, bidrar Norge i EUs regelverksutvikling. I den grad Norge lykkes i å påvirke eller medvirke til et godt regelverk, skjer dette først og fremst i de tidligste fasene av arbeidet. Vitenskapelige risikovurderinger av høy kvalitet har vist seg å være viktige for å få gjennomslag i regelverksarbeidet, både i EU og i andre organer.

I de multilaterale organisasjonene har Norge i noen saker holdt en høy profil og hatt sentrale roller. I noen sammenhenger kan Norges nære samarbeid med EU styrke norsk innflytelse.

6. OVERORDNEDE MATPOLITISKE MÅLSETTINGER

Gjennom internasjonalt arbeid skal Norge påvirke internasjonale prosesser med utgangspunkt i de samme målene som er fastsatt nasjonalt. Norske mål og interesser skal ivaretas ved utvikling av internasjonale regelverk, standarder og normer. Det er norsk politikk og tradisjon at vi skal fremme norske interesser, samtidig som vi skal bidra til gode fellesskapsløsninger.

Norsk matforvaltning må følge med i og gi innspill til de internasjonale fora som legger føringer for og fastsetter internasjonale regelverk, standarder og normer, og som derved har den største betydningen for nasjonal politikk, regelverksutvikling og rettsanvendelse. Det internasjonale arbeidet skal være kunnskapsbasert og politisk forankret. Det skal sikres god og korrekt etterlevelse og anvendelse av internasjonale regler og normer.

Norge har lang tradisjon for de matpolitiske hovedmålene:

- Sikre trygg mat og trygt drikkevann
- Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn
- Fremme god plantehelse og helse og velferd hos landdyr og fisk

Også andre mål som berører det internasjonale arbeidet, legges til grunn for norsk matpolitikk, blant annet miljøvennlig produksjon og hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet. Tilsvarende målsettinger vil gjelde kosmetikkområdet.

Det er en grunntanke i norsk matpolitikk at forebygging av farer på riktig sted og tidligst mulig i matproduksjonskjeden gir lavere forbruk av innsatsvarer som medisiner og plantevernmidler, bedre beskyttelse og er mer effektivt enn å håndtere farer i etterkant. Norge har også tradisjon for å legge vekt på bredere samfunnshensyn.

Ved siden av disse matpolitiske målene skal Norge legge vekt på et mest mulig brukervennlig, enkelt og lett forståelig regelverk med en struktur som er oversiktlig for både aktører og tilsyn. Dette vil bidra til at de matpolitiske målene nås ved at det blir lettere for aktørene å forstå og etterleve regelverket og lettere for myndighetene å føre et effektivt tilsyn med etterlevelsen. Siden grunnlaget for det norske regelverket i svært stor grad utvikles internasjonalt, er det viktig å legge vekt på å fremme disse hensynene ved norsk deltakelse i internasjonalt arbeid. Et oversiktlig rammeverk er også viktig for forutberegnelighet ved internasjonal handel.

Risikoanalyse-prinsippet skal legges til grunn for matforvaltningen nasjonalt og internasjonalt, og skal følge internasjonalt anerkjente prinsipper. VKM skal sikre uavhengige vitenskapelige risikovurderinger på nasjonalt nivå. Risikovurderingene er uavhengige beslutningsgrunnlag for risikohåndterere. Myndighetene, som risikohåndterere, veier ulike hensyn opp mot hverandre. Åpen og tydelig kommunikasjon mellom risikovurderere, risikohåndterere og berørte parter, herunder til landets befolkning, er et viktig prinsipp.

Mer spesifikke mål og prioriteringer i det internasjonale arbeidet følger av de føringene som til enhver tid finnes i styringsdokumenter som lover med forarbeider, meldinger og proposisjoner til Stortinget, strategier og handlingsplaner samt i tildelingsbrevene.

7. GENERELT OM ANSVARS- OG OPPGAVEFORDELING

Ett av formålene med matlovsreformen i 2004 var å tydeliggjøre risikoanalyse-prinsippet som et grunnlag for norsk matforvaltning og ansvarsfordelingen mellom de ulike myndighetsaktørene. Tydelig avklaring av ansvars- og oppgavefordeling mellom norske myndighetsaktører er også viktig for effektiv utførelse og god samordning av det internasjonale arbeidet.

7.1 Departementene

Utenriksministeren har det overordnede og koordinerende ansvaret for norsk utenrikspolitikk, mens statsråden for samordning av EØS-saker og forholdet til EU har ansvaret for samordning av EØS-arbeidet og forholdet til EU. Næringsministeren har det overordnede ansvaret for norsk næringspolitikk, og leder arbeidet med Norges bilaterale frihandelsavtaler.

Utviklingen mot økt betydning av internasjonale avtaler og større internasjonal avhengighet gjør at de enkelte fagdepartementenes involvering og ansvar stadig øker. Også i internasjonalt arbeid er fagdepartementene ansvarlige på sine fagfelt.

Ansvarsfordelingen mellom matdepartementene i det internasjonale arbeidet er den samme som på nasjonalt nivå. For matdepartementene er myndighetsfordeling etter matloven fastsatt i kronprinsregentens resolusjon av 19. desember 2003 nr. 1790. Ansvaret for dyrevelferdsloven er delt mellom LMD og NFD. Ansvaret for kosmetikkloven ligger hos HOD.

Matdepartementene har ansvaret for at det internasjonale arbeidet på matområdet er politisk forankret. Matdepartementene må løpende sikre tydelig ansvarsdeling, god koordinering og informasjonsflyt i forhold til Mattilsynet, VKM og kunnskapsinstitusjonene på matområdet.

Det er viktig at matdepartementene ser norsk opptreden i internasjonale fora på matområdet i sammenheng med generelle norske utenrikspolitiske prioriteringer og nasjonale interesser på andre og tilgrensende politikkområder, som for eksempel utenrikspolitikk, handelspolitikk, helsepolitikk, forbrukerpolitikk, næringspolitikk, klima- og miljøpolitikk samt bistandspolitikk. Denne samordningen må synliggjøres og formidles slik at den fremstår tydelig for Mattilsynet og andre norske aktører.

7.2 Mattilsynet

Mattilsynet har en sentral rolle i regelverksutviklingsarbeidet på matområdet, både nasjonalt og internasjonalt. Mattilsynet forvalter i praksis all lovgivning om produksjon og omsetning av mat i hele matproduksjonskjeden fra jord og fjord til bord. Mattilsynet forvalter også regelverk som ikke omfatter matproduksjon, eksempelvis regelverk om kosmetikk, prydplanter og trær, og dyrevelferd for kjæledyr. Dette er regulert i seks lover. Med hjemmel i disse lovene er Mattilsynet tildelt ansvaret for å forvalte omkring 300 forskrifter. Mattilsynet har derfor et særskilt ansvar for å informere og sikre forankring i matdepartementene så snart arbeid med nytt regelverk og standarder eller endring av gjeldende regelverk og standarder starter, ikke

minst for å kunne vurdere om utkastene til regelverk er viktige eller krevende ut fra politiske hensyn.

Omtrent 90 prosent av de løpende regelverksendringene og regelverket Mattilsynet forvalter, er EØS-baserte. Regelverket i EU blir imidlertid også påvirket av globale risikovurderinger, standarder og handelsavtaler.

Mattilsynet arbeider også internasjonalt med enhetlig regelverksanvendelse, tilsynsutvikling og med å legge til rette for markedsadgang.

Mattilsynet har en utøvende rolle på vegne av matdepartementene i forhold til ulike internasjonale fora.

7.3 Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)

VKM er en faglig uavhengig komité på matområdet som skal sikre uavhengige vitenskapelige risikovurderinger av faglige forhold med direkte eller indirekte betydning for helsemessig trygg mat langs hele matproduksjonskjeden. VKM utfører også risikovurderinger på områdene dyrehelse, dyrevelferd, plantehelse, plantevernmidler og kosmetikk for Mattilsynet. VKM utfører i tillegg miljørisikovurderinger av genmodifiserte organismer (GMO) for Miljødirektoratet. I en prøveperiode skal VKM også utføre vurderinger knyttet til mikrobiologiske produkter, fremmede organismer og handel med truede arter (CITES) på vegne av Miljødirektoratet. VKM kan gjøre risikovurderinger på eget initiativ.

Mattilsynet bruker også risikovurderingene som grunnlag når de gir kostråd til befolkningen og utvikler nasjonalt regelverk på matområdet. Mattilsynet og Miljødirektoratet bruker dessuten risikovurderingene når de skal gi innspill til departementene.

VKMs sekretariat er norsk kontaktpunkt for EFSA og formidler informasjon til og fra EFSA og medlemsstatene. EFSA har et eget *Advisory Forum* med én representant fra hver medlemsstat. *EFSA Advisory Forum* behandler forslag til arbeidsprogrammer og prioriteringer og utveksler informasjon over landegrensene. Direktøren i VKM representerer Norge i forumet.

HOD er administrativt ansvarlig departement for VKM. HOD har også ansvar for koordinering av matdepartementenes arbeid mot VKM, enten ved direkte kontakt, eller gjennom Mattilsynet. HOD har også ansvaret for den departementale koordineringen av kontakten med EFSA.

7.4 Kunnskapsinstitusjonene på matområdet

Kunnskapsinstitusjonene på matområdet er viktige leverandører av forskningsbasert kunnskap og diagnostikk innen sine fagområder. Disse institusjonene er underlagt matdepartementene.

Kunnskapsinstitusjonene er sentrale i informasjonsinnhenting fra internasjonal forskning. Forskingen foregår i dag i stor grad i internasjonale nettverk. Kunnskapsinstitusjonene har et utstrakt internasjonalt samarbeid, og deltar i en rekke internasjonale fagfora.

Kunnskapsinstitusjonene på matområdet	Forkortelse	Departement
Havforskningsinstituttet	HI	NFD
Nasjonalt folkehelseinstitutt	FHI	HOD
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning	NIFES	NFD
Norsk institutt for bioøkonomi	NIBIO	LMD
Veterinærinstituttet	VI	LMD, NFD

I mange saker legger faglige råd fra kunnskapsinstitusjonene viktige premisser for de norske standpunktene, særlig i saker der særnorske hensyn gjør seg gjeldende.

Ansatte ved kunnskapsinstitusjonene bidrar ofte til å utarbeide norske posisjoner eller deltar som medlemmer i delegasjoner til møter. I tilfeller der slike fagpersoner representerer Norge uten at matdepartementene eller Mattilsynet er involvert, er det viktig å avklare eventuelle problemstillinger omkring skillet mellom faglige, forvaltningsmessige og politiske budskap.

7.5 Annen faglig støtte

Matforvaltningen får også faglige innspill fra og samarbeider med andre instanser innenfor FoU-sektoren og andre etater, deriblant Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Fiskeridirektoratet, Helsedirektoratet, Miljødirektoratet, Statens legemiddelverk, Statens landbruksforvaltning og Statens strålevern.

7.6 EU-delegasjonen

Den norske EU-delegasjonen er en viktig lyttepost som skal følge godt med på utviklingen i EU. EU-delegasjonen har to fagråder på de delene av matområdet som dekkes av dette dokumentet, matråden (LMD) og råden for helse og mattrygghet (HOD). Disse rådene har en sentral rolle i diplomatisk påvirkningsarbeid overfor EUs institusjoner eller medlemslands faste delegasjoner i saker hvor det er behov for aktivt å fremme norske synspunkter eller ivareta norske interesser ut over det som gjøres når norske representanter deltar i arbeidsgruppene eller i faste komiteer under Europakommisjonen. EU-delegasjonen har også ansvar for førstelinjekontakt mot Rådet og Europaparlamentet og skal, etter behov, holde kontakt og avvikle møter.

Lyttepostfunksjonen omfatter løpende muntlig og skriftlig rapportering om politikktutvikling på matområdet i EU. Lyttepostfunksjonen styres i en viss utstrekning fra matdepartementene, men vil også i stor utstrekning være egeninitiert. Fagrådene vil også gi en vurdering av situasjonen. Rapporteringen omfatter politikk- og regelverksutvikling i regi av Europakommisjonen, Rådet, Europaparlamentet, EU-domstolen og i relevante EFTA- og EØS-fora. EU-delegasjonen har også formelle oppgaver i kommunikasjonen mellom EU og norske myndigheter.

Fagrådene fra matdepartementene bistår ledelsen ved EU-delegasjonen med faglige råd og rapporterer om fremdriften for rettsakter under vurdering og implementering i Norge. Rådene er viktige kommunikatorer i trekanten mellom matdepartementene, UD og EU-delegasjonen. Fagrådene vil også bistå matdepartementene ved behov for kontakt med enkeltland.

EU-delegasjonen tilrettelegger besøk og presentasjoner for norske politikere, myndigheter, interessegrupper eller matindustrien.

Kontakt med norske møtedeltakere i arbeidsgrupper og faste komiteer under Europakommisjonen er en annen viktig del av rapporterings- og informasjonsutvekslingen mellom EU-delegasjonen og norske myndigheter på matområdet.

Også ved innlemmelse av nye rettsakter i EØS-avtalen kan det være behov for aktiv påvirkning overfor Europakommisjonen eller EFTA-partnere. Ved iverksettelse av slikt påvirkningsarbeid vil EU-delegasjonen i alle saker operere etter instruks fra matdepartementene.

8. GENERELT OM GJENNOMFØRING AV DET INTERNASJONALE ARBEIDET

I gjennomføringen av det internasjonale arbeidet er følgende generelle føringer sentrale:

- God samordning og helhetlige norske posisjoner
- Kunnskap om status og tilstand, herunder data og erfaring fra tilsynet
- Gode risikovurderinger og gode konsekvensvurderinger
- Åpenhet og dialog med interessenter
- Tidlige faglige og politiske prioriteringer
- Effektiv utnyttelse av mulighetene for medvirkning
- Kompetansebygging

8.1 Samordning

Arbeidet på matområdet i ulike internasjonale fora må ses i sammenheng slik at Norge kan opptre samordnet i de organisasjonene som videreutvikler regelverket på matområdet.

Departementenes ansvarsområder er delt inn i sektorer. Departementene er spesialisert til å ivareta sine sektorspesifikke faglige og politiske målsettinger. Matdepartementenes ansvar er å utvikle og formidle politiske føringer klart og entydig, og sikre politisk forankring av norske posisjoner til saker som behandles i internasjonale fora. Mattilsynet vil være faglig premissleverandør på matområdet, og har ansvaret for forberedelsen og gjennomføringen av størstedelen av det internasjonale arbeidet.

Samordning er viktig langs flere akser. Det er behov for samordning av de politiske hensynene, de faglige og forvaltningsmessige hensynene, og til sist av de omforente norske posisjonene. Mattilsynet og matdepartementene informerer hverandre om saksfelt som kan berøre hverandres ansvarsområder.

I likhet med arbeidet nasjonalt, har det internasjonale arbeidet både politiske og faglige sider. Oftest skal interessene internasjonalt ivaretas av enkeltpersoner eller av mindre delegasjoner. Dette gjør at deltakerne i internasjonalt arbeid som representerer norske myndigheter, enten de kommer fra matdepartementene, Mattilsynet eller kunnskapsinstitusjonene, må være i stand til å ivareta og formidle både de politiske og faglige sidene av de sakene som skal behandles.

I en del sammenhenger er det også behov for samordning med sektorer utenfor matområdet, særlig på helseområdet og miljøområdet. I flere sammenhenger er det mer eller mindre faste komiteer med medlemmer fra forskjellige departementer eller direktorater som er knyttet til de

forskjellige internasjonale organisasjonene. Konkrete rutiner for samarbeid og samordning av internasjonalt arbeid omtales i kapitlene om de enkelte organisasjonene senere i dokumentet.

8.2 Kunnskapsinnhenting og risikovurdering

Kunnskapsinnhenting og risikovurderinger legger sentrale premisser for politikktutviklingen, også i internasjonalt arbeid.

Dette inkluderer kunnskap om arbeidet i ulike internasjonale organisasjoner, land og grupperinger av land som grunnlag for å identifisere de viktigste arenaene samt kunne velge alliansepartnere for Norge på aktuelle områder. Det er viktig at slik kunnskap deles mellom de ulike norske aktørene, jf. punkt 8.3.

Det er utviklet et omfattende system for risikovurderinger på matområdet med VKM i Norge, nasjonale risikovurderingsorganer i mange land, EFSA i EU/EØS og internasjonale organer som JECFA, JMPR og JEMRA på FN-nivå. Den politiske betydningen av disse risikovurderingene og betydningen for risikohåndteringen kan være stor, særlig på områder som er politisk sensitive. Det er viktig at Norge bidrar med norske data inn i de internasjonale prosessene på området.

I tillegg til å bestille risikovurderinger fra VKM, har norske matmyndigheter også en formell mulighet til å stille spørsmål av fellesskapsinteresse gjennom Europakommisjonen til EFSA. Spørsmål som er spesielt aktuelle å få belyst av VKM, vil være særnorske forhold som ikke er kommet med i de risikovurderingene som EFSA eller andre internasjonale organer har gjort, eller på områder som ikke er harmonisert innenfor EØS eller ved internasjonale standarder.

8.3 Åpenhet og dialog med interessenter

Åpenhet og dialog med berørte bransjer og grupper i samfunnet er viktig i det internasjonale arbeidet. Mattilsynet og matdepartementene informerer interessentene om saksfelt som faller inn under eller grenser opp til sine respektive ansvarsområder. Mattilsynet har en særlig viktig rolle, og informerer om aktuelle internasjonale aktiviteter på sine websider og gjennom møter.

Det er viktig at norske interessenter får nødvendig informasjon så tidlig som mulig og gjennom hele prosessen, slik at de kan ha muligheter til å benytte ulike påvirkningskanaler, i Norge og EU-systemet eller gjennom internasjonale organisasjoner for forbrukere eller næringsliv.

Det følger av utredningsinstruksen at når nytt relevant regelverk planlegges og utvikles i internasjonale fora, skal berørte departementer og andre interessenter involveres så tidlig som mulig i utredningsprosessen.

8.4 Utarbeidelse av posisjoner og rapportering

Det er viktig at Norge fremstår enhetlig, helhetlig og forutsigbart i det internasjonale arbeidet. For å oppnå dette er det nødvendig med effektiv utveksling av informasjon, god samordning og tidlig utvikling av norske posisjoner. Det er viktig at konsekvenser for de norske interessentene identifiseres og avklares tidligst mulig i forkant av behandlingen i internasjonale organer.

Normalt bør det holdes formøter mellom matdepartementene, Mattilsynet og eventuelle andre deltagere eller aktuelle interessenter. Det er hensiktsmessig at det utarbeides kommenterte dagsordener og at norske posisjoner avklares tidligst mulig. Det er særlig viktig at posisjonene er godt politisk forankret i saker som har stor offentlig interesse, budsjettmessige forpliktelser, økonomiske konsekvenser eller som fører til behov for lovendringer.

Politiske føringer for det internasjonale arbeidet skal gis så tidlig og tydelig som mulig, helst i forbindelse med prioriteringsplaner. Mattilsynet utarbeider prosessstyrte prioriteringer som følger formannskapsperioden i EU. Med prosessstyrte prioriteringer menes at dokumentet tar utgangspunkt i pågående prosesser og hendelser som det er viktig at Mattilsynet følger opp. Dokumentet skal også inneholde tidlig identifikasjon av problematiske eller viktige saker og helst inkludere informasjons- og påvirkningsstrategi. Mattilsynet forelegger dokumentet til matdepartementene i god tid før dokumentets ikrafttredelse.

Det internasjonale arbeidet er basert på stor grad av gjensidig tillit, felles kunnskap og faglig skjønn. Norske representanter må derfor under møter fortløpende vurdere behovet for å informere de fagansvarlige myndighetene hjemme, og om nødvendig klarere norske innspill. Matdepartementene kan gi instruksjoner om norske posisjoner før og under internasjonale møter.

Rask rapportering etter møtene er viktig, særlig i saker der Norge har hatt sterke og tydelige posisjoner. Det må vurderes om det er ønskelig med ettermøter for rapportering.

Utredningsinstruksen gjelder ikke ved inngåelse av internasjonale avtaler. Årsaken er behovet for fleksibilitet i internasjonale forhandlinger. Når inngåtte avtaler skal gjennomføres nasjonalt ved nye reformer eller fastsettelse av nye regler, gjelder likevel kravene i utredningsinstruksen. Dette betyr ikke at det ikke er ønskelig eller behov for vurdering og utredning av konsekvenser av ulike sannsynlige forhandlingsresultater. Tvert imot skal det internasjonale arbeidet i størst mulig grad være basert på kunnskap og åpenhet. Hvilke konsekvenser som skal utredes, må vurderes i den enkelte sak. Det kan være behov for foreleggelse i departement eller i regjering.

Det har de siste årene blitt lagt økende vekt på behovet for etterkontroll av lover og forskrifter, jmf. Justisdepartementets veiledning om lov- og forskriftsarbeid. Tilsvarende er det viktig at etablerte posisjoner regelmessig eller ved behov, gjennomgås i lys av utviklingen på området. Ny kunnskap, nye politiske føringer, endrete helse- eller forbrukerkrav og næringsinteresser, sterke oppfatninger hos våre handelspartnere eller materialisering av problemer ved gjeldende posisjoner kan medføre at etablerte oppfatninger og posisjoner bør gjennomgås, med en mulig konsekvens at norske posisjoner endres.

En metode for innflytelse og påvirkning vil være å ta initiativ til nytt arbeid i internasjonale fora. På denne måten kan Norge i større grad legge premisser for den videre debatten internasjonalt. Dette kan imidlertid kreve stor ressursbruk og bred forankring i forkant.

8.5 Delegasjon og delegasjonsledelse

For å sikre en helhetlig og samordnet norsk opptreden i internasjonale fora, er det nødvendig at de norske delegatene fullt ut representerer Norge uavhengig av sin arbeidsmessige tilknytning. I enkelte sammenhenger deltar imidlertid ekspertene uavhengig i kraft av sin egen ekspertise. Det er viktig at delegatene og delegasjonsleder har gode faglige forutsetninger, erfaring, god språkkunnskap, nettverk og sosiale evner samt god kunnskap om politiske prioriteringer.

Ved sammensetning av delegasjoner og delegasjonsledelse skal det legges vekt på at hensynet til påvirkning, kunnskapsinnhenting, informasjonsutveksling, effektivitet og nettverksbygging ivaretas. Dersom annet ikke bestemmes av matdepartementene, leder Mattilsynet delegasjonen til møter i EØS og i Codex Alimentarius, OIE og IPPC.

Ansvarsfordelingen beskrives nærmere i senere kapitler.

8.6 Kompetanseheving

Det er viktig å ha kontinuerlig oppmerksomhet på systematisk og langsiktig utvikling av kompetanse på internasjonalt arbeid i alle deler av matforvaltningen. Kurs, interne seminarer, praktisk arbeid og arbeidsopphold ved Norges delegasjoner til ulike internasjonale organisasjoner er sentrale tiltak for å heve kompetansen. Det må også sikres effektiv kompetanseoverføring internt og mellom matdepartementene og Mattilsynet.

Det er viktig å utnytte bevisst den kompetansen medarbeidere som har vært utplassert i norske utenriksstasjoner og internasjonale organisasjoner, særlig i EU-systemet, innehar.

Nettverksbygging mot de internasjonale organisasjonene på alle nivåer er en viktig del av kompetanseløftet og vil styrke mulighetene for påvirkning i aktuelle saker.

8.7 Vurdering av det internasjonale arbeidet

Det bør foretas en årlig vurdering i matdepartementene av det internasjonale arbeidet og, om nødvendig, oppdatering av dette dokumentet. En slik vurdering kan både inkludere arbeidet i de enkelte internasjonale organisasjonene og arbeidsgruppene samt den nasjonale prosessen.

9. EØS

EØS-avtalen er en av de mest omfattende internasjonale avtalene Norge har inngått. Regelverket på matområdet utgjør en stor andel av avtalen og arbeidet knyttet til dette er derfor omfattende og ressurskrevende. Norge skal føre en aktiv europapolitikk. Vi skal involvere oss tidligst mulig i prosessene, hvor muligheten for norsk medvirkning er størst, for å påvirke innholdet og bevare handlingsrom.

EØS-avtalen skal gi tilgang til det indre marked og vedvarende og balansert styrking av handel, samt sikre like konkurransevilkår og overholdelse av felles regler. Avtalen styrer norsk matforvaltning og regelverk i større grad enn nasjonal politikikutvikling utenfor EØS-avtalen.

EØS-regelverket på matområdet skal sikre et høyt beskyttelsesnivå for menneskers helse og for brukerinteresser når det gjelder næringsmidler, samtidig som det sikres at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte.

Norske myndigheter har tre viktige oppgaver i regelverksutviklingen: informasjonsinnhenting, medvirkning og påvirkning. EØS-avtalen gir oss størst mulighet for medvirkning og påvirkning i de tidlige fasene av regelverksutviklingen. Norske innspill og posisjoner må derfor utvikles og

avklares tidligst mulig. Det skal legges vekt på å innhente synspunkter fra berørte interessenter så tidlig som mulig når det skal tas stilling til innholdet i regelverk som er under utvikling i EU.

Det norske handlingsrommet berører flere elementer. Det ene er å påvirke og medvirke i regelverksutviklingen i EU i størst mulig grad, det andre er å utnytte det handlingsrommet som det felles harmoniserte regelverket gir, i den nasjonale gjennomføringen av EØS-regelverket.

For å sikre at forbrukerne har god beskyttelse og at næringslivet kan konkurrere på like vilkår, er det viktig at EØS-regelverket blir innlemmet i EØS-avtalen så snart som mulig etter at det er vedtatt i EU, at det blir gjennomført rettidig, og at det håndheves korrekt på nasjonalt nivå.

Regelverk knyttet til den felles landbrukspolitikken og den felles fiskeripolitikken er ikke en del av EØS-avtalen. Handel med fiskerivarer og landbruksvarer (tollsatser mv.) er regulert i egne bestemmelser i EØS-avtalen og i bilaterale avtaler. Dette omtales ikke nærmere her. Vedlegg I og vedlegg II til EØS-avtalen stiller imidlertid krav til dyrevelferd, produksjon og handel med dyr, innsatsvarer, næringsmidler og kosmetikk. I vurderingen av om nytt regelverk er EØS-relevant, må det blant annet ses hen til grensdragningen mot fiskeri- og landbrukspolitikken.

Det skal skrives EØS-notater etter fastsatte retningslinjer til alle rettsakter, jf. utredningsinstruksen, EØS-håndboka og matdepartementenes egen veileder for utarbeidelse av EØS-notater. Notatene oppdateres på sentrale stadier i regelverksprosessen (faktanotat, foreløpig posisjonsnotat, posisjonsnotat og gjennomføringsnotat). Notatene utgjør et viktig grunnlag for avklaring av norske posisjoner, og skal sikre god samordning og deling av informasjon om EØS-saker i forvaltningen.

9.1 Ansvarsfordeling

Mattilsynet har ansvaret for løpende oppfølging av EØS-avtalen på matområdet. Mattilsynet har ansvar for kontakt med eksterne aktører, herunder næringene og interesseorganisasjonene i alle fasene av EØS-arbeidet. Det er viktig med tidlig involvering av interessentene. Behovet for tidlig høring av forslag til nytt regelverk må vurderes fortløpende. Mattilsynet har utviklet rutiner som gjør at interessenter gis mulighet til å fremme sine syn mens sakene diskuteres i ekspert- og arbeidsgrupper.

Matdepartementene har ansvaret for politisk klarering av posisjoner og kontakten med EFTA. Ansvarsfordelingen mellom matdepartementene i det internasjonale arbeidet er det samme som på nasjonalt nivå. For matdepartementene er myndighetsfordelingen etter matloven fastsatt i kronprinsregentens resolusjon av 19. desember 2003 nr. 1790.

Det **departementet** som skal fastsette forskrift som gjennomfører EU-rettsakter, er ansvarlig for å sikre fremdrift og koordinering i hele prosessen i EU, EØS, nasjonal gjennomføring og rapportering til ESA om den nasjonale gjennomføringen. I tilfeller der flere departementer har faglig ansvar, foreslår Mattilsynet koordinerende departement ut fra myndighetsfordelingen etter Matloven. Dette gjøres i det første EØS-notatet som skrives. Eventuelle endringer av ansvaret for fremdrift og koordinering bestemmes av matdepartementene.

9.2 Planlegging av EØS-arbeidet

Utgangspunktet for arbeidet er *Regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2014-2017* som angir prioriteringer og virkemidler i europapolitikken fram til neste stortingsvalg.

Hovedsatsningene i strategien reflekteres og operasjonaliseres i UD's årlige *arbeidsprogram* for EU/EØS-saker, som UD utarbeider. Deretter utarbeides det departementsvise arbeidsprogram og prioriteringer for EØS-arbeidet på matområdet.

Mattilsynet utarbeider prosessstyrte prioriteringer som følger formannskapsperioden i EU med tidlig identifikasjon av problematiske saker og helst også informasjons- og påvirkningsstrategi. Dokumentet forankres i matdepartementene og SUMO etter innspill fra EU-delegasjonen.

I *ukentlige EØS-koordineringsmøter* mellom Mattilsynet og matdepartementene drøftes de viktigste sakene som står på dagsorden til møter med norsk deltakelse i Brussel følgende uke. Der avklares, så langt dette på forhånd lar seg gjøre, norske synspunkter. Så langt det er mulig, informeres det om viktige saker i andre internasjonale fora som er viktige for samordningen av norske posisjoner og som også kan få relevans for EØS-arbeidet.

Mattilsynet utarbeider kommenterte dagsordener i forkant av møtene. Her presenteres sakene med forslag til norske posisjoner og innspill. Videre identifiseres mer prinsipielle spørsmål som deretter kan tas grundigere opp i særskilte møter. Referat fra møtene i Europakommisjonens faste komiteer og arbeidsgrupper skal utarbeides og sendes ut i uken etter at møtet er avholdt. I særskilt viktige saker skal det rapporteres muntlig i førstkommende møte.

Mattilsynet har ansvaret for tilrettelegging og gjennomføring av møtet. Møtene holdes ukentlig, normalt hver fredag hos Mattilsynet. Rådene ved EU-delegasjonen deltar på møtene per telefon.

Matdepartementenes koordineringsgruppe (KG) koordinerer matdepartementenes arbeid, inkludert aktuelle EØS-saker ved behov.

EØS-arbeidet samordnes også gjennom *saksmøter på ad-hoc basis*. Mattilsynet eller faglig ansvarlig departement vil ved behov kalle inn til slike møter. Andre departementer, direktorater og interessenter deltar når det er aktuelt.

9.3 Spesialutvalget for matområdet SUMO

EØS-arbeidet har behov for kontinuerlig samordning. Dette bidrar til gode faglige, juridiske og politiske avklaringer og til at hele produksjonskjeden fra jord/fjord til bord ses i sammenheng.

Samarbeidsorganene, deriblant spesialutvalgene, har ikke formell vedtakskompetanse, men de utarbeider forslag til norske standpunkter som så vedtas i det ansvarlige fagdepartementet eller i Regjeringen. Behandling av saken i aktuelt spesialutvalg og klarering her anses i praksis som nødvendig for at det skal returneres standardark til EFTA-sekretariatet.

I saker av særlig betydning kan samordningen også utøves av EØS-koordineringsutvalget eller Regjeringen. Disse blir trukket inn i særlig viktige saker, men på matområdet koordineres de aller fleste sakene mellom matdepartementene og Mattilsynet.

Spesialutvalget for matområdet (SUMO) klarerer rettsaker på matområdet for innlemmelse i EØS-avtalen. Faglig ansvarlig departement for de aktuelle rettsaktene, forhåndsklarer EØS-notatene før de behandles i SUMO. SUMO skal ledes av HOD eller LMD på en årlig rullering, med nestleder fra det departementet som ikke leder. Sekretærfunksjonene i forbindelse med forberedelser og innkalling til møtene skal ivaretas av det departementet som leder SUMO. Begge departementene deltar i UD's spesialutvalgslederforum. Det finnes retningslinjer for arbeidet i spesialutvalget og skriving av EØS-notater.

Møtenes hyppighet og bruk av skriftlig prosedyre, samt ad-hoc saksmøter, bør organiseres slik at fristene for nasjonal klarering av rettsaker for innlemmelse i EØS-avtalen i størst mulig grad kan overholdes, og slik at ressursene brukes på de viktigste sakene på tidligst mulig tidspunkt. Arbeidet i SUMO må ses i sammenheng med det løpende arbeidet som omtales i pkt. 9.2 og 9.6.

9.4 Risikovurdering i EØS

EFSA ble opprettet ved matlovsforordningen (EF) nr. 178/2002. EFSA's hovedoppgave er å fremskaffe uavhengige vitenskapelige vurderinger i saker som har en direkte eller indirekte virkning på mattryggheten, herunder risikovurderinger knyttet til dyrehelse, dyrevelferd og plantehelse. EFSA skal også foreta risikovurderinger knyttet til GMO, herunder miljørisiko, og på ernæringsmessige spørsmål knyttet til fellesskapslovgivningen. Risikovurderingene legger grunnleggende premisser for regelverksutviklingen i EU. På enkelte områder utarbeides også risikovurderinger av medlemsstatene, eksempelvis for plantevernmidler og ny mat.

Ansatte i VKM og Mattilsynet deltar i en rekke nettverk, arbeidsgrupper og kollokvier i EFSA. EFSA's arbeid er av faglig karakter. Dette speiles i de norske innspillene til EFSA. Flere norske forskere deltar i kraft av sin personlige kompetanse som eksperter i EFSA's faglige komiteer.

EFSA er tillagt en viktig rolle i innhenting av data i spørsmål som angår forhold på matområdet. Det er viktig at norske data og norsk informasjon oversendes til EFSA, slik at disse kan inngå i samlede datagrunnlaget for pågående prosesser i EFSA og EFSA's risikovurderinger.

EFSA's risikovurderinger er sentrale for Mattilsynets råd til departementene. Selv om VKM ikke rutinemessig skal brukes til å "overprøve" EFSA's risikovurderinger, vil det kunne oppstå faglig divergerende vurderinger. Matlovsforordningen beskriver prosedyrer som skal følges ved faglig uenighet. Dersom det ikke oppnås faglig enighet, skal det utarbeides et dokument som klargjør den faglige uenigheten.

EFSA trenger med jevne mellomrom hjelp til å samle inn data eller til å utarbeide grunnlagsdokumenter. Dette kan gjøres ved "artikkel 36-opdrag". Dette er ikke forskningsprosjekter eller risikovurderinger. Institusjoner som står på EFSA's liste over kompetente institusjoner, kan søke om å påta seg såkalte "artikkel 36-opdrag". Disse oppdragene finansieres av EFSA.

9.5 Veikart (Roadmaps) og konsekvensanalyse (Impact Assessment)

Europakommisjonen har i økende grad tatt i bruk tidlige offentlige høringer ved utviklingen av nytt regelverk. Når Europakommisjonen tar initiativ til regelverk på et nytt område eller større endringer på et allerede regulert område, publiseres det et veikart (roadmap) som beskriver hvorfor det er behov for regelverk, hva som er formålet og hvilke tiltak som kan være aktuelle.

Dersom regelverket inneholder tiltak som kan få vesentlige konsekvenser, trengs imidlertid en grundigere utredning og det publiseres en konsekvensanalyse (Impact Assessment). Denne er mer omfattende enn et veikart og inneholder flere detaljer, blant annet rundt hvilke økonomiske, miljømessige eller sosiale konsekvenser de forskjellige tiltakene antas å kunne få.

Alle interessenter, offentlige etater, næringer, organisasjoner og privatpersoner, har mulighet til å sende innspill til regelverksarbeidet i Europakommisjonen. Det fremgår av veikartet eller konsekvensanalysen hvordan innspill kan formidles, for eksempel direkte online.

Mattilsynet skal også ha oppmerksomhet rettet mot slike konsultasjoner, og fremme norske holdninger og interesser i innledende faser av større regelverksprosesser. Tilbakemeldinger om prinsipielle spørsmål må være forankret i relevante departementer.

9.6 Arbeid under regelverksprosessen i EU

Et viktig mål er å komme tidligst mulig inn i regelverksprosessen på EU-siden og derved sikre norsk medvirkning og større påvirkningsmulighet. Som EØS-land har Norge rett til deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under Europakommisjonen på samme måte som medlemsstatene, med unntak av stemmerett. Denne rettigheten, som er nedfelt i EØS-avtalen artikkel 99 og 100, må fra tid til annen hevdes aktivt for møteledere som ikke har tilstrekkelig kunnskap om EØS-avtalen. Det er utarbeidet en standardformulering om Norges rettigheter til bruk i slike tilfeller.

Så snart rettsakter av vesentlig interesse forberedes i Europakommisjonen, skal Mattilsynet på bakgrunn av sin deltagelse i Europakommisjonens komiteer og arbeidsgrupper, legge utkast til EØS-notater (faktanotater) inn i EØS-notatbasen. EØS-notatene skal så oppdateres etter behov. For å nå målet om tidlig påvirkning, skal disse faktanotatene utarbeides så tidlig som mulig når regelverksarbeid påbegynnes i Europakommisjonen. Norske innspill og posisjoner avklares på de ukentlige EØS-koordineringsmøtene og tas inn i de endelige kommenterte dagsordenene. Eventuelle faktanotater kan være vedlegg, og skal ut fra behov drøftes i de samordningsfora som omtales i pkt. 9.3 og 9.4.

Deltakelse i komiteer under Europakommisjonen

Norge deltar årlig på anslagsvis 250 møter under Europakommisjonen. Dette innbefatter både såkalte komitologikomiteer (regulatory committees) som assisterer Europakommisjonen i regelverksprosessen i henhold til faste prosedyrer og diverse underkomiteer og ekspertkomiteer som konsulteres i forbindelse med regelverksforslag. De faste komiteene på matområdet er:

- Den faste komité for planter, dyr, mat og fôr (SCoPAFF) som er delt i 14 seksjoner:
 1. Generell næringsmiddelregulering
 2. Biologisk trygghet i matkjeden
 3. Toksikologisk trygghet i matkjeden
 4. Kontroll og importvilkår
 5. Fôrvarer/dyre-ernæring
 6. Genetisk modifisert mat og fôr og miljørisiko
 7. Dyrehelse og dyrevelferd
 8. Plantevernmidler (underseksjoner: bruksgodkjenning og restmengder)
 9. Plantehelse
 10. Formeringsmateriale for pryddplanter
 11. Formeringsmateriale og planter for fruktarter

12. Frø og formeringsmateriale for landbruk og hagebruk
13. Formeringsmateriale for skogbruk
14. Vin

- Felles plantevariantrettigheter
- Dyreavl
- Drikkevann
- Gjødning
- Økologi
- Alkoholsterke drikker
- Kosmetikk

De faste komiteene organiseres av Generaldirektoratet for helse og mattrygghet (DG SANTE), unntatt komiteen for drikkevann som tilhører Generaldirektoratet for miljø (DG Environment), komiteen for gjødning som tilhører Generaldirektoratet for næring (DG GROW) og komiteene for økologi og alkoholsterke drikker som tilhører Generaldirektoratet for landbruk (DG AGRI).

Regelverkskomiteene behandler forslagene til ny eller endret lovgivning fra arbeidsgruppene under de forskjellige komiteene. Europakommisjonen fatter også en del verne- og hastevedtak, både når det gjelder import og det indre marked.

Det er særlig i arbeidsgruppene at man kan skape grunnlag for at norske synspunkter blir hørt og eventuelt tatt til følge, både ved muntlige innlegg og skriftlige innspill. Innvendinger mot de enkelte rettsaktene bør derfor meldes inn allerede tidlig ved behandlingen i arbeidsgruppene, og ved behov gjentas ved behandlingen i de faste komiteene, særlig dersom det skulle være aktuelt for Norge å be om tilpasninger under behandlingen i EØS-pilaren eller reservere seg mot rettsakten. Det synes stadig mindre aktuelt å forvente aksept for særskilte tilpasninger.

Deltakelse på møtene i Brussel ses på som en del av den norske regelverksprosessen. Så langt det er praktisk mulig, er det ønskelig at Mattilsynet deltar i alle møtene på matområdet under Europakommisjonen. Dersom Mattilsynet ikke har mulighet til å delta i alle møtene, skal de i sin prioritering legge størst vekt på regelverksprosesser der det er av særlig betydning å kunne påvirke utformingen av regelverket for å ivareta norske interesser, og mindre vekt på møter der informasjonsinnhenting er hovedformålet med å delta. Mattilsynet holder matdepartementene løpende orientert om deltakelse. Det foretas en løpende vurdering av behovet for deltakelse fra matdepartementene.

Norske delegater har i forbindelse med møtene i Brussel en fin anledning til nettverksbygging med andre lands delegater, den norske EU-delegasjonen, representanter i Europaparlamentet og deres sekretariat, eller andre. Dersom ikke annet avtales, er Mattilsynet delegasjonsleder. Delegaten avklarer med EU-delegasjonen om det skal holdes formøte første møtedag i Brussel.

Arbeid mot Rådet og Europaparlamentet

Basisrettsakter fastsettes av Rådet og Europaparlamentet i fellesskap. EØS-avtalen gir ikke Norge formelle rettigheter til deltakelse i møter i Europaparlamentet eller Rådet, slik vi har i Europakommisjonen. Europakommisjonens forslag til råds- og parlamentsrettsakter er bare "halvveis" i prosessen frem til et nytt regelverk. Det er derfor viktig at Norge, så langt råd er, følger den videre prosess i Rådet og Europaparlamentet. Det må tidlig i prosessen vurderes om saken skal prioriteres og følges opp mens den behandles i Europaparlamentet eller i Rådet.

De siste årenes rettsutvikling vedrørende kompetanseforholdene mellom institusjonene i EU, viser at særlig Europaparlamentet har styrket sin kompetanse og har nå medbestemmelse på en rekke rettsakter på matområdet. Bruken av de såkalte trilogiforhandlingene mellom Rådet, Europaparlamentet og Europakommisjonen har også økt i omfang. Det er også viktig å styrke arbeidet med både observasjon og innflytelse i denne delen av rettsutviklingen. Dette må skje planmessig og i et nært samspill mellom Mattilsynet, matdepartementene og EU-delegasjonen, eventuelt andre utenriksstasjoner, spesielt i det medlemslandet som har presidentskapet i EU.

Parlamentsmedlemmene er generelt veldig åpne for innspill under arbeidet med nye rettsakter, men fremstøt mot disse må være godt planlagt. De mest "populære" parlamentsmedlemmene mottar gjerne flere hundre henvendelser daglig og en må ha en godt planlagt strategi for å slippe gjennom "filteret" til disse medlemmene. "Filteret" er ofte en eller flere sekretærer som gjerne har høy fagkompetanse og som hjelper sine parlamentsmedlemmer med å sile innspill som kommer. Veien inn til politikerne kan derfor gå lettere gjennom en god kontakt med disse sekretærene. Det er spesielt viktig å ha oppmerksomhet mot saksordførerne for løpende saker, siden disse har stor innflytelse på Europaparlamentets posisjoner og forslag til rettsakter.

Når det gjelder møter i Rådet og Rådets arbeidsgrupper, skjer dette alltid med deltakelse fra medlemslandenes ulike attachékorps i Brussel. Noen ganger bare disse alene, andre ganger med ekspertdeltakelse fra hovedstedene. Attacheene deltar alltid sammen med ministrene på ministermøter og skriver rapporter fra møtene. De sitter veldig tett på de politiske prosessene, både nasjonalt og i Rådet. Attacheene fra det medlemslandet som har presidentskapet, er ofte formann i opptil flere arbeidsgrupper under Rådet. Det er derfor viktig at matdepartementenes fagråder ved EU-delegasjonen har god kontakt med de relevante attachégruppene i Brussel.

På matområdet kan den norske CVOen etablere gode og nyttige kontakter gjennom nettverket av CVOer i Norden og Europa ellers. CVO-gruppen har stor innflytelse på store deler av regelverket på matområdet i EU.

Generelt er det fagrådene ved den norske EU-delegasjonen som har førstelinjekontakten mot kontaktpersoner i Rådet og Europaparlamentet. Når Europakommisjonen sender over utkast til en ny rettsakt til Rådet og Europaparlamentet, må det vurderes behov for videre oppfølging og utarbeides en strategi for det videre arbeidet.

Dersom annet ikke er avtalt, har Mattilsynet et ansvar for å følge utviklingen av forslagene til regelverk når de går til behandling i Rådet og Europaparlamentet. Mattilsynet skal, i så stor grad som mulig, fortsette å bruke sitt etablerte kontaktnett, også når saker behandles i Rådet og Europaparlamentet. Sammen med fagrådene ved EU-delegasjonen skal Mattilsynet ha oversikt over prosess, og i viktige saker de ulike medlemslands posisjoner. I samråd med matdepartementene og fagrådene i EU-delegasjonen, skal Mattilsynet ta initiativ til tiltak for å påvirke forslaget. Kjennskap til næringenes og andre interessenters synspunkter og behov til forslag til regelverket er viktig når vi skal forsøke å påvirke regelverksutviklingen. Ifølge utredningsinstruksen skal departementene/Mattilsynet, involvere berørte, som for eksempel næringslivet, tidlig i regelverksutviklingen, så langt dette er hensiktsmessig. Utover disse kravene må næringen for øvrig selv være aktiv for å holde seg oppdatert.

9.7 EFTA Working Group on the Food Chain

I EFTA-pilaren under EØS-avtalen er det etablert et trettitalls arbeidsgrupper som gjør faglige vurderinger av nytt regelverk. Gruppene har representanter fra relevante fagmyndigheter i Norge, Island og Liechtenstein. Sveits og ESA har anledning til å møte som observatør.

Den mest relevante gruppen på matområdet er WG Food Chain, som dekker fagområder under vedlegg I om veterinære forhold, fôrvarer, plantehelse og såvarer samt vedlegg II kapittel XII om næringsmidler og økologi. Her deltar kun Norge og Island, med Sveits og ESA som observatører. Både matdepartementene, fagrådene og Mattilsynet deltar på disse møtene. Videre avholdes det møter med Europakommisjonen i Joint WG Food Chain i etterkant av Møtet i WG Food Chain, hvor aktuelle saker i prosess diskuteres med DG SANTE.

WG Food Chain er en viktig møteplass for å ivareta kontakten med Island. Det er viktig å løfte saker om potensielt vanskelige forslag til rettsakter og behov for tilpasninger inn i gruppen på et tidlig tidspunkt, for å sikre dialog og rask avklaring med Island. Joint WG Food Chain er en viktig møteplass overfor Europakommisjonen, og er også det formelle forumet for drøftinger med Europakommisjonen på ekspertnivå.

I tillegg kommer en rekke ekspertgrupper som er underlagt WG Technical Barriers to Trade, som har overordnet ansvar for oppfølging i saker under vedlegg II om tekniske handelshindre. Disse gruppene fungerer i hovedsak som e-postlister med kontaktpersoner, og møtes i praksis bare dersom det er behov for å diskutere felles problemstillinger knyttet til nytt regelverk. Innenfor matområdet gjelder dette ekspertgruppene for plantevernmidler, gjødsel samt ekspertgruppen for vin og sprit.

9.8 Norske eksperter i EU-systemet

Ordningen med norske nasjonale eksperter i EU er et nyttig og sentralt virkemiddel i norsk europapolitikk, unikt i forhold til andre virkemidler i EU/EØS-arbeidet. Overordnet mål med utplassering av nasjonale eksperter er å supplere Europakommisjonen eller andre EU-institusjoner med kapasitet og ekspertise på ulike fagfelt. Siden Norge ikke er med i EU, har nordmenn normalt ikke mulighet for å bli ansatt i EUs institusjoner. Ordningen utgjør derfor en viktig mulighet for Norge.

Der er to typer nasjonale eksperter. De fleste norske er "in-kind"-eksperter, EØS/EFTA-landenes budsjettmessige bidrag for deltakelse i EU-programmer. Den andre typen er bilaterale eksperter der det forhandles frem en bilateral avtale mellom Norge/utsendende myndighet og Europakommisjonen om å betale og låne ut (sekondere) medarbeidere fra norsk forvaltning for å jobbe med Europakommisjonens kjerneoppgaver. De nasjonale ekspertene utfører, som regel, samme type oppgaver som Europakommisjonens fast ansatte på samme nivå. Oppholdet har en varighet opp til fire år med mulighet for forlengelse i ytterligere to år.

Norge høster vesentlige fordeler av sekonderingen i form av faglig medvirkning i utviklingen av fellesskapsløsninger som også er EØS-relevant regelverk. For Norge er tiltaket en investering - påvirkning gjennom medvirkning. Ekspertene bygger opp en stor EU-kompetanse fra innsiden, en kompetanse som ved riktig bruk, kan bidra til å styrke den samlede EU/EØS-kunnskapen i statsforvaltningen. Nasjonale eksperter kan innhente tilgjengelig informasjon om hva som er på dagsorden i EU. De er også et virkemiddel for å fremme kontakten mellom EUs institusjoner og norsk forvaltning, og bygge og pleie uformelle nettverk i EU-institusjonene.

Siden ansatte i EU-institusjonene ofte har liten kunnskap om EØS-avtalen, har ekspertene stor mulighet til å formidle kunnskap om innholdet og virkemåten i avtalen. Ekspertene bruker sin kunnskap, erfaring og kompetanse fra norsk forvaltning ved utarbeidelse av regelverk og politikk. Ekspertene har derfor spesielt gode forutsetninger for å vurdere hvilke konsekvenser foreslått regelverk og politikk kan få for Norge. Ekspertene opparbeider seg også nettverk på en annen måte enn de norske tjenestemennene som deltar i møter i EU, og som reiser til og fra Brussel samme dag. Også etter at de nasjonale ekspertene har returnert til norsk forvaltning, kan deres kompetanse være verdifull i planleggingsøyemed.

Muligheten for indirekte påvirkning på EUs regelverk er størst når Norge kan avgi eksperter på fagområder som er dårlig dekket i Europakommisjonen. I en viss grad kan det forhandles med Europakommisjonen om hvilket arbeidsområde ekspertene skal få. Det bør foretas en avveining mellom hvor vi kan få størst innflytelse og hvilket arbeidsområde som er viktigst for Norge.

Prioritering av fagområder hvor det er aktuelt å tilby Europakommisjonen norske nasjonale eksperter på matområdet, samordnes i matdepartementenes koordineringsgruppe.

9.9 Innlemmelse av rettsakter i EØS-avtalen

Viktige formål med EØS-avtalen er å sikre høyt beskyttelsesnivå for forbrukerne, et fungerende indre marked og like konkurransevilkår for næringslivet innenfor EØS-området. Det forutsetter størst mulig samtidighet med EU når det gjelder ikrafttredelse av regelverk slik at man unngår ulik rettstilstand i EU og i EØS/EFTA-statene. Samtidig er det en rekke prosedyrer som skal følges før nytt regelverk kan innlemmes. Det er en tydelig politisk målsetting at etterslepet skal holdes på et minimum. Matdepartementene og Mattilsynet skal følge fristene for klarering av rettsaktene, med mindre det foreligger viktige grunner som tilsier at det må brukes lengre tid.

9.9.1 Standardprosedyre og hurtigprosedyre

Standardprosedyre

Når en rettsakt er registrert og skal innlemmes i EØS-avtalen etter standardprosedyren, sender EFTA-sekretariatet et såkalt *standardark* til relevante myndigheter i EFTA-landene i henhold til distribusjonslister utarbeidet for hvert fagområde. Standardarket skal returneres med beskjed om hvorvidt rettsakten er EØS-relevant og akseptabel. Standardarkene skal besvares innen fristen det er enighet om i EFTA med mindre det foreligger viktige grunner som tilsier at det må brukes lengre tid.

Hurtigprosedyre

Enkle og kurante rettsakter kan innlemmes etter hurtigprosedyren på fagområder hvor dette er avtalt mellom EFTA-landene. Kriteriene er at rettsaktene ikke reiser horisontale utfordringer, ikke har behov for tilpasninger og ikke krever stortingsbehandling. Selv om det ikke er avtalt hurtigprosedyre på et fagområde, har EFTA-sekretariatet mulighet til å velge ut rettsakter til hurtigprosedyre, dersom de mener kriteriene er oppfylt. EFTA-statene kan, når de ønsker det, begrunne og foreslå at en hvilken som helst rettsakt skal overføres til standardprosedyren.

9.9.2 Hovedtrekkene i saksgangen

Både matdepartementene og Mattilsynet står på EFTA-sekretariatets distribusjonslister for rettsakter på matområdet. Mange av rettsaktene som distribueres, er utkast som er registrert i et EU-register, mens andre rettsakter allerede er vedtatt i EU.

EFTA-sekretariatet sender et såkalt *fast-track-ark* når rettsaktene er registrert. Disse sendes til myndigheter i EFTA-landene i henhold til distribusjonslister utarbeidet for hvert fagområde.

I motsetning til standardarkene skal fast-track-arkene ikke besvares. Dette innebærer derfor et stilltiende samtykke til at rettsakten er EØS-relevant og akseptabel. Det er viktig å ha tilstrekkelig oppmerksomhet på dette. Dersom det er behov for tilpasninger eller mer tid til å vurdere rettsakten, sendes beskjed til EFTA-sekretariatet med en begrunnelse for hvorfor den ikke kan følge hurtigprosedyren.

Med mindre det er gjort tidligere, skal Mattilsynet utarbeide EØS-notater i EØS-notatbasen på rettsaktene innen tre uker etter at de har mottatt skjemaet fra EFTA-sekretariatet. EØS-notatet skal forhåndsklareres av fagansvarlig departement og deretter snarest råd behandles i SUMO. Etter behandling i SUMO av rettsakter som følger standardprosedyre, skal **Sekretær i SUMO** returnere standardarket til EFTA-sekretariatet.

For noen rettsakter skal det vurderes om de reiser horisontale utfordringer. Vurderingen skal gjøres tidlig, forut for den nasjonale klareringen som er beskrevet ovenfor. Formålet med dette er at EFTA-statene skal komme tidlig i gang med arbeidet knyttet til eventuelle utfordringer. Saksgangen er nærmere beskrevet i egen saksbehandlingsrutine.

EFTA-sekretariatet påser at rettsaktene klareres i alle EØS/EFTA-statene. Når rettsakten er klarert av alle, utarbeider EFTA-sekretariatet utkast til EØS-komiteebeslutning, som klareres i EØS/EFTA-landene før oversendelse til Europakommisjonen. Eventuelle diskusjoner om tilpasningstekst rundt utkastet til beslutning tas i EFTAs arbeids- eller ekspertgruppe før oversendelse til Underkomité I (UK I). **Ansvarlig(e) departement** skal følge opp EØS-prosessen og har ansvar for å klarere utkastet. Den formelle kommunikasjonen med EFTA-sekretariatet på UK I-stadiet går via UD. Når utkastet til EØS-komiteebeslutning er klarert av alle de tre EØS/EFTA-statene, oversendes det til Europakommisjonen for gjennomgang.

Etter enighet mellom EØS/EFTA-statene og Europakommisjonen sender UD de endelige utkastene til EØS-komiteebeslutning til ansvarlig departement i forkant av møte i EØS-komiteen. **Ansvarlig(e) departement** sender kopi av de endelige utkastene til orientering til Mattilsynet. Videre utarbeider UD, i samarbeid med de aktuelle fagdepartementene, kommenterte lister for de rettsaktene som er klare for vedtak i EØS-komiteen. Senest to uker før EØS-komitémøtet oversender UD de kommenterte listene til Stortingets EØS-utvalg.

Når beslutning er fattet i EØS-komiteen, sender UD informasjon til ansvarlig(e) departement(er), som igjen videresender beslutningene til Mattilsynet så snart som mulig slik at rettsaktene kan gjennomføres i norsk regelverk innen de fristene som er satt.

9.9.3 Vedtak av EU-rettsakter etter forenklet prosedyre

I henhold til EØS-avtalen vedlegg I kapittel I og vedlegg II kapittel XII skal visse rettsakter på matområdet behandles etter såkalt forenklet prosedyre. Dette innebærer at rettsaktene ikke

skal innlemmes i EØS-avtalen på ordinær måte, men at de skal gjennomføres i EØS/EFTA-landene samtidig med at de trer i kraft i EU.

Forenklet prosedyre i EØS-avtalen følger av vedlegg I kapittel I innledende del punkt:

3. beskyttelsestiltak rettet mot en stat i EU
7. import fra tredjestater knyttet til gjennomføringstekster og lister over virksomheter
8. beskyttelsestiltak rettet mot import fra tredjestater
13. ikke-kommersiell forflytning av kjæledyr knyttet til lister over stater/territorier

Forenklet prosedyre følger også av tilpasningene til matlovsforordningen (EF) nr. 178/2002 artikkel 53 og 54. Forordningen er tatt inn i EØS-avtalen vedlegg I og vedlegg II kapittel XII. Rettsakter omfattes av forenklet prosedyre når de er hjemlet i disse artiklene og gjelder vernetiltak rettet mot produkter fra EØS-stater eller vernetiltak mot import av produkter fra tredjestater.

Det skal også utarbeides kortfattede EØS-notater for rettsakter som følger forenklet prosedyre.

Noen rettsakter beskriver en såkalt *urgency procedure* som kan følges når de vanlige tidsfristene for Europakommisjonens vedtagelse av en rettsakt ikke kan følges, for eksempel når det gjelder endringer i unionslister over tillatte stoffer (stryking av et stoff eller endring av spesifikasjoner) på grunn av nye opplysninger om mulig helsefare, men hvor det ikke er grunnlag for vernetiltak etter matlovsforordningen (EF) nr. 178/2002 artikkel 53 og 54. EØS-avtalen har ingen særskilt omtale av *urgency procedures*, men ut fra en tanke om at norske borgere skal beskyttes likeverdig med EU-landenes borgere, er det naturlig at slike endringer gjennomføres samtidig i Norge. Dette kan gjøres ved nasjonal gjennomføring inntil rettsaktene er innlemmet i EØS-avtalen.

9.10 Regelverksanvendelse og tilsynsutvikling

For i praksis å sikre likt beskyttelsesnivå og mest mulig like konkurransevilkår er det viktig å samarbeide med andre land slik at regelverket anvendes og forstås likt. Mattilsynet deltar derfor i internasjonalt samarbeid på områdene regelverksanvendelse og tilsynsutvikling.

I de fleste sammenhenger er det vanskelig, og kanskje heller ikke hensiktsmessig, å sette et skarpt skille mellom fora for regelverksutvikling, regelverksanvendelse og tilsynsutvikling. Dersom hovedmålet i et forum er regelverksutvikling, vil tilsynsaspektet være ett av flere aspekter som trekkes inn i arbeidet. Dersom hovedmålet i et forum er regelverksanvendelse og tilsynsutvikling, vil grunnlaget i regelverket beskrive rammen for utviklingsmuligheten.

Gjennom intern dialog og koordinering sikrer Mattilsynet at alle disse aspektene ved arbeidet blir ivaretatt, f.eks. i arbeidsgruppene under Europakommisjonen, Nordisk Ministerråd, Codex Alimentarius, OIE, IPPC og WHO. Denne generelle koordineringen er viktig, både for å oppnå et hensiktsmessig og brukervennlig regelverk og for å oppnå et enhetlig og effektivt tilsyn.

Under finnes en ikke-uttømmende oversikt over internasjonale fora som har oppmerksomhet rettet mot regelverksanvendelse og tilsynsutvikling:

Møter for Chief Veterinary Officers (CVO)

Dette er møter som arrangeres for veterinærdirektørene i EU-landene, vanligvis i regi av Rådet, men enkelte ganger i regi av Europakommisjonen. Norges CVO har tradisjonelt blitt invitert til deler av disse møtene. I tillegg til regelverksanvendelse, kan også saker som angår regelverksutvikling og internasjonal standardutvikling bli drøftet.

Head of Food Control Agencies (HoA)

HoA er et forum der lederne på direktørnivå for matforvaltninger i Europa møtes for å fremme samarbeid og utveksle erfaringer. Også her kan regelverksutvikling drøftes. HoA har vært under utvikling de senere årene. Europakommisjonen deltar og er opptatt av at dette skal være et sterkt uformelt utvekslingsforum som kan tilsvare CVO-systemet. Gruppen møtes to ganger i året, primært etter invitasjon fra det medlemslandet som har formannskapet. HoA har et sekretariat som Nederland har påtatt seg ansvaret for. HoA har støttet revitalisering av FLEP og ønsker å benytte FLEP som en arbeidsgruppe for utredning av ulike tema.

The Forum of Food Law Enforcement Practitioners in Europe (FLEP)

FLEP møtes årlig og diskuterer aktuelle tilsynstema. FLEP etablerer ved behov arbeidsgrupper på utvalgte tema der landene kan melde inn deltakere etter eget behov. Resultatene fra arbeidet inngår i det nasjonale arbeidet på gjeldende område. Resultatene benyttes også som innspill til regelverksarbeidet i EU. Mattilsynet vurderer deltakelse når tema for gruppene er definert.

Better Training for Safer Food (BTSF)

BTSF er kursopplegg på matområdet arrangert av Europakommisjonen. Kursene skal bidra til et mer enhetlig tilsyn, både nasjonalt og internasjonalt. Kunnskapen deltakerne tilegner seg gjennom kursene, viderefremmes via faglige bidrag i forbindelse med utarbeidelse av nasjonale kurs, tilsynsprosjekter og fagsamlinger. Som EFTA-land får Norge som regel tilbud om en, men av og til flere plasser per kurs. Eksempelvis har 133 ansatte i Mattilsynet deltatt på BTSF-kurs i 2015. Deltakerne kommer fra ulike nivåer i Mattilsynet og, dersom relevant, har det også vært enkelte deltakere fra kunnskapsinstitusjonene og VKM.

Arbeidsgrupper under Nordisk Ministerråd

Innenfor rammene av Ministerrådet for fiskeri og havbruk, jordbruk, næringsmidler og skogbruk (MR-FJLS), er det en egen embetsmannskomite for næringsmidler, som igjen har etablert tre arbeidsgrupper for å sikre effektivt nordisk samarbeid. Mattilsynet deltar i disse arbeidsgruppene:

- Nordisk arbeidsgruppe for kosthold, mat og toksikologi (NKMT) som har ansvar for implementeringen av "Den nordiske handlingsplanen for bedre helse og livskvalitet gjennom mat og fysisk aktivitet"
- Nordisk arbeidsgruppe for matforvaltning og forbrukerinformasjon (NMF)
- Nordisk arbeidsgruppe for mikrobiologi, dyrehelse og dyrevelferd (NMDD)

Under disse arbeidsgruppene er det etablert aktiviteter som f.eks. Nordisk Tilsynskonferanse, Nordisk Tilsynsprosjekt og ulike nettverksgrupper. Noen av gruppene er utvidet til et nordisk-baltisk samarbeid. Gruppene har, som FLEP-gruppen, som formål å fremme kontakt og sikre samarbeid og erfaringsutveksling. Det er også opprettet grupper i samarbeid med ministerrådet for sosial- og helsepolitikk (MR-S) på området antimikrobiell resistens, for å sikre tverrfaglig og helhetlig One Health-tilnærming.

9.11 EFTAs overvåkningsorgan (ESA)

I henhold til Artikkel 1 i Protokoll 1 til Overvåknings- og domstolsavtalen (ODA) skal Norge forholde seg til EFTAs overvåkningsorgan ESA slik som medlemslandene i EU forholder seg til Europakommisjonen. Dette innebærer blant annet at ESA kan utføre inspeksjoner i Norge, gi tillatelser og anbefalinger, sette opp lister over godkjente virksomheter etc. I tillegg skal ESA overvåke Norges implementering og etterlevelse av forpliktelsene i EØS avtalen. All formell korrespondanse med ESA skal foregå via ESA-portalene.

Her vil implementeringskontroll, klagesaker, pakkemøter, inspeksjoner og rapporteringsforpliktelser bli omtalt nærmere.

9.11.1 *Implementeringskontroll*

ESA har ansvaret for å overvåke EØS/EFTA-landenes nasjonale gjennomføring av rettsakter i EØS-avtalen og har etablert rutiner for dette med varslingsbrev etc.

Når en rettsakt er innlemmet i EØS-avtalen, skal den gjennomføres i nasjonalt regelverk innen den fristen som er satt i EØS-komiteébeslutningen. Ofte vil fristen være satt til dagen etter EØS-komiteéns møte, med mindre fristen i selve rettsakten er på et senere tidspunkt. Mattilsynet og ansvarlig departement skal prioritere rettidig gjennomføring av rettsakter slik at vi oppfyller våre forpliktelser etter EØS-avtalen.

Når rettsakten er gjennomført i norsk rett, skal dette meldes til ESA ved å fylle ut og sende inn Form 1. Det samme gjelder rettsakter på forenklet prosedyre. Også her skal Norge fylle ut og sende inn Form 1. Den instansen som fastsetter forskriften, har ansvaret for å fylle ut Form 1, mens det er ansvarlig departement som oversender Form 1 via ESA-portalene. Der det er flere ansvarlige departementer, skal det koordinerende departementet oversende Form 1.

ESA iverksetter sin traktatbruddsprosedyre automatisk dersom Norge unnlater å notisere at en rettsakt er gjennomført nasjonalt. Dersom det oppstår forsinkelser, eller ESA finner grunn til å påpeke antatt feilaktig gjennomføring, vil ESA følge opp med å sende åpningsbrev (Letter of Formal Notice). Svar på åpningsbrev skal utarbeides av ansvarlig departement, i samråd med Mattilsynet og andre berørte departementer. Dersom saken reiser spørsmål knyttet til Norges EØS-forpliktelser, så skal også UD involveres, jf. Håndbok i EØS-arbeid pkt 7.1. Det kan også være aktuelt å involvere Regjeringsadvokaten og EØS-rettslig utvalg, men dette skal avgjøres i samråd med UD. Dersom ESA følger opp med en grunngitt uttalelse (Reasoned Opinion), må spørsmål om man skal følge ESAs fortolkning forelegges Regjeringen i god tid før svarfristen utløper, jf. Håndbok i EØS-arbeid pkt 7.1.2.

To ganger i året utarbeider ESA det såkalte "Internal Market Scoreboard" (Resultattavle) som gir en oversikt over implementeringsstatusen i EØS/EFTA-landene for direktiver innenfor det indre marked. De senere år har ESA ført et eget scoreboard over implementeringsstatusen for forordninger. Vedtak og beslutninger er ikke med i oversikten. Scoreboard gis stor politisk oppmerksomhet. **Ansvarlig departement** har ansvar for oppfølging i forhold til UD, som koordinerer nasjonale innspill til ESA når det gjelder scoreboard.

9.11.2 Klagesaker

Dersom Norge blir klaget inn for ESA med påstand om feil implementering eller etterlevelse, vil ESA som regel be Norge om ytterligere informasjon, samt vårt syn på saken. I henhold til ODA artikkel 6 er Norge forpliktet til å gi ESA den informasjonen de ønsker.

Etter at slike henvendelser kommer inn til **departementet**, bør henvendelsen videresendes til Mattilsynet. **Mattilsynet** innhenter relevant informasjon og dokumentasjon og kan i de fleste tilfeller utforme et forslag til svar til ESA. Svar til ESA går fra ansvarlig departement via ESA-portalen.

I alle faser i saken skal **departementet** oversende brev fra ESA til Mattilsynet umiddelbart, med anmodning om utarbeidelse av svar innen en fastsatt frist.

9.11.3 ESA-pakkemøte

Hver høst kommer ESA til Norge for å diskutere uavklarte saker ved det såkalte "pakkemøtet", som i praksis er en møterekke innenfor de temaene som ESA ønsker å diskutere med eksperter i Norge. UD koordinerer pakkemøtet og forholder seg til én kontaktperson i hvert departement.

LMD koordinerer saker under vedlegg I. **HOD** koordinerer saker under vedlegg II kapittel XII. I tillegg er departementene inne som deltakere på pakkemøtet i forhold til andre deler av EØS-avtalen, som koordineres av andre departementer, for eksempel TBT. Før pakkemøtet innkaller de **koordinerende departementene** til formøter der dagsorden gjennomgås.

9.11.4 ESA-inspeksjoner

ESA gjennomfører mellom to og åtte inspeksjoner årlig i Norge, for å kontrollere at regelverket er implementert og etterlevs. Noen av disse besøkene kan være såkalte fact-finding missions hvor formålet er informasjonsinnhenting.

LMD koordinerer kontakten mot ESA dersom ikke annet er avtalt og ESA blir orientert. ESA sender hver høst ut inspeksjonsplan for det kommende året og inviterer til et eget møte for å diskutere inspeksjonsplanen og andre aktuelle saker. Inspeksjonsplanen videreformidles av **LMD** til de andre departementene og Mattilsynet. Både departementene og Mattilsynet deltar på det årlige møtet om planen.

HOD, LMD og NFD koordinerer inspeksjoner innenfor sine respektive ansvarsområder, mens LMD koordinerer inspeksjoner innenfor ansvarsområdet til to eller tre av departementene med mindre annet er avtalt.

I forbindelse med inspeksjoner og i god tid før gjennomføring, sender ESA ut "Pre-mission Questionnaire". **Koordinerende departement** videresender dette til Mattilsynet med kopi til de andre departementene. Mattilsynet blir bedt om å lage utkast til svar som kan sendes ESA. Departementene går gjennom svaret som sendes fra koordinerende departement til ESA.

Mattilsynet har ansvaret for tilretteleggingen av inspeksjonene. Departementene deltar ved behov på åpningsmøtet og avslutningsmøtet til inspeksjonen. Når inspeksjonen er gjennomført,

er det viktig at det legges ut informasjon om inspeksjonen på Mattilsynets hjemmesider og eventuelt departementenes hjemmesider.

Etter inspeksjonene kommer det utkast til rapport fra ESA. Denne koordineres på samme måte som "Pre-mission Questionnaire". De norske kommentarene til rapporten blir gjennomgått av berørte departementer før de sendes fra koordinerende departement til ESA. ESA ferdigstiller rapporten og sender ut endelig rapport, som sendes fra **koordinerende departement** til de andre departementene og Mattilsynet. **Mattilsynet** har ansvaret for å følge opp rapporten. Det legges ut informasjon på Mattilsynets hjemmesider og eventuelt departementenes hjemmesider om at endelig rapport foreligger.

9.11.5 Rapportering

På en del områder er EFTA-landene pålagt rapporteringsforpliktelser som er parallelle med de som gjelder for EU-landene. Prinsipielt skal slike rapporter gå til ESA som så viderefremidler til Europakommisjonen. Etter hvert har Europakommisjonen etablert elektroniske systemer for rapportering der medlemsstatene legger inn sine rapporter direkte. For hastesaker vil også EFTA-landene bruke de elektroniske meldesystemene som RASFF, men det kommer stadig flere elektroniske systemer for årsrapporteringer med mer. Som eksempel kan nevnes OFIS på økologi-området, som både brukes til å rapportere avvik/svindel med økologiske produkter på samme måte som RASFF melder avvik fra helsekrav, men også mer systematiske rapporter.

Det

er behov for ytterligere rutiner om hvordan EFTA-landene/Mattilsynet eventuelt skal anvende slike systemer.

9.12 Ekvivalensavtaler med visse tredjeland

Hvis EU inngår ekvivalensavtaler på det veterinære området med et tredjeland (land som ikke er en del av EU/EØS området), har Norge påtatt seg å inngå parallelle avtaler med de samme landene som EU for å oppfylle EØS avtalens krav om fri flyt av varer innenfor EØS området. Dette vil være et supplement til EØS-avtalens vedlegg I kapittel I.

LMD har ansvaret for å forberede og gjennomføre slike forhandlinger, i samarbeid med HOD, NFD og UD.

EUs omlegging av importregelverket på økologiområdet kan gjøre det nødvendig å avklare hvordan Norge skal forholde seg hvis EU etablerer bilaterale avtaler innenfor dette området, uten at det etableres regelverk.

Uavhengig av dette kan Norge på eget initiativ inngå enveis-ekvivalensavtaler med land EU ikke har slik avtale med, dvs. at dette landet aksepterer det norske systemet som ekvivalent med sitt system. Dette kan være aktuelt på sjømatområdet. Handelsavtaler er også omtalt i kapittel 11.

10. VERDENS HANDELSORGANISASJON (WTO)

WTO er en verdensomfattende organisasjon som dekker både varehandel, tjenestehandel og immaterielle rettigheter, og disse er regulert i separate avtaler som samlet utgjør WTO-avtalen. WTO-avtalen bygger på GATT-avtalen (General Agreement on Tariffs and Trade) og trådte i

kraft 1. januar 1995. Per 30. november 2015 har WTO 162 medlemmer, herunder EU. EU-landene er i tillegg separate medlemmer av WTO. Med Russlands inntreden i WTO i 2012 er 97 prosent av verdenshandelen dekket av WTO-systemet. På matområdet er avtalen om sanitære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen) og avtalen om tekniske handelshindre (TBT-avtalen) de mest relevante.

GATT-avtalen artikkel XX gir en generell unntaksbestemmelse til forbudet mot kvantitative restriksjoner, og lister opp tilfeller der landene kan gjennomføre tiltak som ellers bryter med andre bestemmelser i WTO. Blant disse bestemmelsene er hensynet til å beskytte offentlig moral og ikke-fornybare miljøressurser.

SPS-avtalen regulerer hvilke tiltak begrunnet i folke-, dyre- og plantehelse et land kan iverksette uten at de defineres som tekniske handelshindringer. Forhold som angår regelverk for kvalitet, merking og produktbetegnelser mv., blant annet i tilknytning til internasjonal handel med mat, dekkes av TBT-avtalen.

SPS-avtalen anerkjenner prinsippet om at alle land har rett til å beskytte menneskers, dyrs og planters liv og helse og selv fastsette sitt eget beskyttelsesnivå (appropriate level of protection, ALOP). Med dette utgangspunktet beskriver SPS-avtalen en rekke krav og prosedyrer for å sikre at et lands SPS-tiltak beskytter mot reelle farer, og ikke er tiltak som har som formål å beskytte sine egne næringer mot konkurranse utenfra. Det kreves at vilkårene er forutsigbare, og kravene må derfor nedfelles i lov eller forskrift.

SPS-komiteen og rettsutviklingen av SPS-avtalen legger svært stor vekt på arbeidet i Codex Alimentarius, OIE og IPPC - "de tre søstre". Koder, standarder og retningslinjer fra disse er utgangspunktet for vurderingene av hvilke beskyttelsestiltak som er lovlige og som WTO-medlemmene kan iverksette. EU har lagt mer og mer vekt på arbeidet i de tre søstre i erkjennelse av den rettslige betydningen dette har, blant annet i panelsaker i WTO.

SPS- og TBT-avtalene tar sikte på å balansere to potensielt motstridende hensyn, og som også Norge må ivareta i sin handelspolitikk: 1) ønsket om å beholde sin legitime rett til å beskytte seg mot spredning av sykdom og smitte ved handel og 2) behovet for å redusere nasjonale reguleringer og standarder som er urettmessige hindre på internasjonal handel.

Øvrige oppgaver i relasjon til SPS- og TBT-avtalene er å foreta vurderinger av tiltredelsesavtaler for nye medlemsland i WTO, vurderinger av SPS- og TBT- elementer i panelsaker, og å delta i TPR (*Trade Policy Review*).

10.1 SPS-avtalen

SPS-avtalen gir medlemmene rett til å treffe veterinære og plantesanitære tiltak som er nødvendige for å beskytte folke-, dyre- eller plantehelsen. Tiltakene skal ikke være mer omfattende enn nødvendig, og de skal være av ikke-diskriminerende karakter. De skal bygge på vitenskapelige prinsipper, og skal i størst mulig grad bygge på internasjonale standarder, retningslinjer eller anbefalinger der slike finnes. SPS-avtalen nevner spesifikt arbeidet til Codex Alimentarius, OIE og IPPC. Det antas at tiltak som er i samsvar med standarder fra de tre søstre, er i samsvar med SPS-avtalen.

SPS-tiltak som et land innfører for å nå sitt selvvalgte beskyttelsesnivå, skal være basert på vitenskapelige prinsipper, og kan ikke opprettholdes uten tilstrekkelig vitenskapelig grunnlag. SPS-tiltak kan ikke innføres som en skjult handelshindring.

Et land skal akseptere andre lands SPS-tiltak som likeverdige (ekvivalente) når det kan dokumenteres at tiltakene tilfredsstillende importlandets egendefinerte beskyttelsesnivå (ALOP). Dette gjelder selv om tiltakene ikke er identiske.

WTO-medlemmene skal legge til rette for å gi teknisk bistand til andre medlemmer, særlig utviklingsland. SPS-arbeidet i WTO ledes av et sekretariat. Tre ganger i året møtes medlemmene i SPS-komiteen som er opprettet for å iverksette og følge opp bestemmelsene i SPS-avtalen. Medlemsland kan her ta opp handelsproblemer vedrørende SPS-tiltak fra andre land som hindrer handelen. SPS-komiteen fatter sine vedtak ved konsensus. Norge deltar aktivt i arbeidet i SPS-komiteen.

LMD har ansvar for koordinering av SPS-avtalen i Norge. LMD er *enquiry point (kontaktpunkt)* og mottar og videreformidler all kommunikasjon fra SPS-sekretariatet i Genève. Når det gjelder notifikasjoner fra WTOs medlemsland, skal LMD, eventuelt med bistand fra NFD og HOD, observere og vurdere om innkommende notifikasjoner har relevans for Norge, og formidle relevante notifikasjoner til øvrige departementer, Mattilsynet, næringsorganisasjonene og andre interessenter.

Notifikasjoner som angår offentlig regelverk, herunder sertifikater og inspeksjoner, blir sendt til Mattilsynet for vurdering i egen bestilling, etter at førstesortering er gjort av kontaktpunktet. Mattilsynet må gjennomgå og kommentere disse med sikte på å unngå at det innføres regelverk som ikke er i samsvar med SPS-avtalen.

Mattilsynet utarbeider kommentarer til notifikasjonene som sendes via LMD til SPS-sekretariatet eller det aktuelle lands myndigheter. Det store omfanget av notifikasjoner gjør det viktig at kontaktpunktet skiller ut de relevante og viktige notifikasjonene som kan ha betydning for norsk handel.

Det er viktig å arbeide i SPS-komiteen for å sikre at systemet for å melde inn notifikasjoner blir mer oversiktlig.

UD er *notification point*. Det vil si at alle notifiseringer fra Norge til WTO på SPS-området skal sendes gjennom UD med kopi til LMD. Hvert av departementene har ansvar for at regelverk på sitt område blir notifisert i henhold til forpliktelsene i SPS-avtalen. EU notifiserer også på vegne av EØS-landene på det veterinære området, og i noen grad på det plantesanitære området. Dette har som konsekvens at det er få notifiseringer fra Norge.

LMD forbereder og koordinerer norske posisjoner til møter i SPS-komiteen og norsk deltakelse i formøter med EU i Brussel. Siden Norge i hovedsak har EØS-harmonisert regelverk på de områdene SPS-avtalen omfatter, blir Norge invitert til å delta i deler av EUs koordineringsmøter i Brussel forkant av SPS-møtet. Det er viktig at Norge har aktiv og konstruktiv dialog med EU.

Løpende SPS-saker, herunder bilaterale drøftelser med andre land, følges opp av fagansvarlig departement i samråd med UD. LMD holdes orientert.

De tre årlige møtene i SPS-komiteen avholdes i mars, juni og oktober. LMD og NFD deltar fast på disse møtene. WTO-delegasjonen i Genève og Mattilsynet deltar ved behov. **LMD** holder formøter, der HOD, NFD, KLD, UD, Mattilsynet, NORAD, aktuelle kunnskapsinstitusjoner og interessenter er invitert.

10.2 TBT-avtalen

I utgangspunktet dekker TBT-avtalen alle tekniske reguleringer, standarder og prosedyrer, som ikke omfattes av SPS-avtalen. På matområdet er det i hovedsak regelverk om merking og kvalitet som er regulert gjennom TBT-avtalen.

Siden skillet mellom hvilke tiltak som er SPS-tiltak og hvilke som er TBT-tiltak kan være uklart på matområdet, notifiserer eksempelvis Europakommisjonen gjerne nytt regelverk parallelt under begge avtalene.

I Norge er det **UD** som er *enquiry point* og *notification point*.

11. EFTA OG FRIHANDELSAVTALER

En av EFTAs overordnede målsetninger er å hindre at EFTAs eksportbedrifter diskrimineres i forhold til eksportører fra andre land. Et virkemiddel for å hindre dette, er å inngå frihandelsavtaler med land utenfor EU/EØS-området. Ettersom EU har inngått handelsavtaler med en rekke land, har EFTA valgt å inngå frihandelsavtaler med flere av de samme landene for å hindre diskriminering av EFTAs eksportbedrifter i forhold til EUs. Næringsministeren leder arbeidet med frihandelsavtaler innen EFTA og bilaterale avtaler mellom Norge og andre land.

Norges arbeid gjennom EFTA for å forhandle frem handelsavtaler, er et supplement til Norges arbeid i WTO, ikke et substitutt. EFTA-avtalene står ikke i motsetning til WTO, som er Norges handelspolitiske hovedprioritet.

LMD har ansvaret for å fremforhandle SPS-området i frihandelsavtalene i nært samarbeid med andre departementer, særlig NFD. Gjennom EØS-avtalen er EØS-landene bundet av EUs regelverk på det meste av SPS-området, mens Sveits er bundet via sine bilaterale avtaler med EU.

En viktig del i forhandlingsarbeidet med tredjeland er å forklare forholdet mellom EU og EFTA-landene, herunder Sveits. Noe av det viktigste og vanskeligste er å få tredjeland til å forstå den harmoniseringen som er på matområdet gjennom EØS-avtalen og den bilaterale avtalen mellom Sveits og EU. EFTA-landene kan bare i begrenset grad innvilge ekvivalens eller regionalisering eller godkjenne virksomheter i tredjeland. I noen tilfeller etableres særskilte samarbeidskomiteer på SPS-området, som drøfter problemer som oppstår i handelen.

Vi må sikre forpliktelsene til å ivareta det beskyttelsesnivået som er fastsatt for Norge og det indre marked i EØS. Vi kan også forsøke å etablere et sterkere og klarere regelverk for kontroll og sertifikater ved eksport, særlig når det gjelder land der Norge har store eksportinteresser. EØS-avtalen regulerer ikke direkte eksport, men Norge kan bare under bestemte betingelser eksportere varer som ikke kan selges på det indre EØS-markedet. Det er likevel viktig å utnytte det handlingsrommet som finnes for å fremme våre eksportinteresser i en frihandelsavtale. En

handelspartner står også fritt til å anerkjenne Norge en særskilt god helsestatus på enkelte områder, selv om EU ikke har gjort det samme.

12. CODEX ALIMENTARIUS

Codex Alimentarius under FAO og WHO utvikler standarder, retningslinjer og relaterte dokumenter som for eksempel *Codes of Practice* under det felles FAO/WHO *Food Standards Programme*. Formålet med standardene er å beskytte forbrukernes helse, å sikre rettferdig handelspraksis og å fremme koordinering av standardiseringsarbeid knyttet til mat.

I utgangspunktet var Codex Alimentarius en rent faglig organisasjon for å utvikle standarder på matområdet til hjelp for nasjonale myndigheter. Etter at standardene for 20 år siden ble knyttet til WTO/SPS- og WTO/TBT-avtalene, har arbeidet i Codex Alimentarius blitt stadig viktigere i det internasjonale arbeidet når det gjelder mattrygghet, matkvalitet og handel med matvarer. Arbeidet i Codex Alimentarius har dermed fått økt betydning og etter hvert blitt mer politisert.

De faglige diskusjonene på teknisk nivå i komiteene under Codex Alimentarius påvirkes i stor grad av medlemslandenes politiske strategier, både innenfor og utenfor Codex Alimentarius' mandat. Dette kan omfatte matsikkerhet (retten til mat), nord-sør-problematikk, forholdet U-land/I-land, industrialisering av matvareproduksjonen, holdninger til ny teknologi, offensive eller defensive handelsinteresser samt forskjeller i verdigrunnlag og etiske holdninger til matvareproduksjonen. Den politiske dimensjonen kan også gjelde spørsmål av mer formell karakter som valg til verv i Codex Alimentarius og forholdet til WHO og FAO.

Riktig satsning fra norsk side når det gjelder arbeidet i Codex Alimentarius kan gi god uttelling ved utformingen av standarder og retningslinjer som også vil være førende for EØS-regelverk.

For Norge har samarbeid med EU-landene stor betydning i Codex Alimentarius-sammenheng. Det legges stor vekt på åpen diskusjon og konstruktivt samarbeid før, under og mellom møter. Fra 2013 har samarbeidet med EU blitt styrket og organisert med blant annet et felles årlig møte mellom den avdelingen i Europakommisjonen som koordinerer EUs aktiviteter i Codex Alimentarius og norske myndigheter. Den gjensidige informasjonsutvekslingen og kontakten med Europakommisjonen og EU-landene medfører ikke at Norge bindes opp til EUs posisjoner. Vi skal fortsatt ha mulighet til å utnytte handlingsrommet vi har ved at Norge ikke er med i EU.

Når det gjelder forhold som er knyttet til handelspraksis, må posisjoner og samarbeidspartnere velges på en måte som ivaretar norske interesser. For norsk sjømatnæring er det spesielt viktig å samarbeide med land med tilsvarende handelsinteresser.

Codex Alimentarius har en rekke underkomiteer - ti tverrgående (f. eks. hygiene, merking og plantevernmiddelrester) og seks varekomiteer (f.eks. fisk og fiskeprodukter, og olje og fett). Norge leder komiteen for fisk og fiskeprodukter. Denne komiteen vil inntil videre ikke ha fysiske møter. I hovedsak er det de tverrgående komiteene som prioriteres fra norsk side, sammen med selve kommisjonsmøtene og møtene i Europaregionen. Dessuten prioriteres arbeid i komiteen for ernæring og produkter til spesielle dietetiske formål. Strategisk arbeid knyttet til valg til verv i CAC og eksekutivkomiteen og forholdet til WHO og FAO er også viktig.

Mattilsynet er det norske Codex Contact Point og tar imot og formidler alle henvendelser som gjelder Codex Alimentarius til og fra Norge.

Mattilsynet har ansvaret for koordinering av det norske arbeidet i Codex Alimentarius, og skal følge det løpende arbeidet mellom møtene og sørge for en forsvarlig forberedelse til møtene. Relevante departementer skal inviteres til formøter i god tid, slik at eventuelle kritiske posisjoner kan avklares og forankres. Mattilsynet utarbeider rutinemessig kommentert dagsorden som kan diskuteres i formøtene og eventuelt med berørte interessenter.

Dersom ikke annet avtales, er Mattilsynet delegasjonsleder ved møter i Codex Alimentarius.

Mattilsynet skal følge opp de ulike komiteene og hente innspill fra alle berørte interessenter, herunder næringene og forbrukerorganisasjonene.

Mattilsynet skal løpende vurdere om spørsmål i hovedsak er av faglig eller politisk karakter. Ved saker av politisk karakter skal departementene kontaktes.

Mattilsynet utarbeider et årlig prioriteringsdokument som omfatter både faglige og politiske problemstillinger. Dokumentet skal forankres i matdepartementene. Det skal holdes et årlig møte mellom Mattilsynet og matdepartementene om dette prioriteringsdokumentet og om norsk deltakelse i det kommende års møter i Codex Alimentarius og andre aktuelle spørsmål.

HOD har det koordinerende ansvaret på departementsnivå for arbeidet i Codex Alimentarius og ivaretar nødvendig kontakt med UD og eventuelt andre departementer.

13. VERDENS DYREHELSEORGANISASJON (OIE)

OIEs formål er å bedre den generelle dyrehelsen i verden. For å få til dette utvikler OIE internasjonale standarder for dyre- og fiskehelse, dyrevelferd, mattrygghet på det animalske området samt ulike testmetoder og rapporteringssystemer. OIE samler inn og presenterer verdens dyrehelsestatus med oversikt over forekomst av alvorlige smittsomme dyre- og fiskesykdommer.

Hensikten med norsk deltagelse i OIE er blant annet å bidra til at aktiviteter og tiltak gagnar norske interesser. Det gir nytteverdi for arbeidet med dyre- og fiskehelse og dyrevelferd i Norge. Det er også viktig at rammene for påvisning og bekjempelse av smittsomme dyre- og fiskesykdommer, samt for internasjonal handel med levende dyr, fisk og produkter av disse, i størst mulig grad er i samsvar med norsk syn.

Det må legges vekt på å sørge for at norske synspunkter i OIE er sammenfallende med det Norge går inn for i andre internasjonale fora. Det er viktig å ta i betraktning at arbeidet i OIE påvirker utviklingen i EU, og at vi bruker systemet bevisst også i denne sammenheng.

Saker som behandles i OIE, er både tekniske og politiske. Samspill mellom fagekspertise, generalister og politiske myndigheter er viktig.

Arbeidet med OIE skal koordineres med LMDs og NFDs fagansvarlige for henholdsvis landdyr og akvatiske dyr. I tillegg skal arbeidet relateres til arbeidet i SPS og det skal rapporteres til koordinator for WTO/SPS-arbeidet i LMD.

Mattilsynet har ansvaret for koordinering av det norske arbeidet i OIE, og skal sørge for en forsvarlig forberedelse av møtene. Relevante departementer skal inviteres til formøter i god tid, slik at eventuelle kritiske posisjoner kan avklares på forhånd. Dersom ikke annet avtales, skal norske innspill klareres av departementene.

Mattilsynet utarbeider et årlig prioriteringsdokument som forankres i matdepartementene i det årlige prioriteringsmøtet med matdepartementene om deltakelse i OIE.

Mattilsynet ved **CVO** (Chief Veterinary Officer) er delegasjonsleder til møter i OIE.

14. IPPC OG EPPO

I 1955 sluttet Norge seg til *Den internasjonale plantevernkonvensjonen av 6. desember 1951 (IPPC)*. Denne konvensjonen har som formål å sikre internasjonalt samarbeid for å kontrollere skadegjørere på planter og planteprodukter, og å hindre internasjonal spredning av slike. EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization) er en regional plantevernorganisasjon under IPPC med ansvar for å koordinere det internasjonale plantevernarbeidet i Europa og Middelhavsområdet.

Hovedoppgavene til IPPC og EPPO er å etablere effektive, kvalitetssikrede strukturer og prosedyrer for utviklingen og godkjenningen av harmoniserte internasjonale standarder for plantehelsetiltak. Parallelt pågår et intensivt program for å revidere gamle standarder og etablere nye. Før standardene vedtas, sendes de til medlemslandene på høring.

På IPPCs årlige møter i kommisjonen for plantehelsetiltak (CPM) blir nye eller reviderte standarder vedtatt. Møtene foregår i Roma og varer i fem dager med fellesmøter på dagtid og mindre arbeidsgrupper på kveldstid. Rapportene og utkast til standarder samt annen relevant informasjon legges ut på: <http://www.ippc.int/>

Standardene som vedtas i CPM, er viktige fordi de er anerkjent av WTO etter SPS-avtalen. Standardene er viktige som grunnlag for revidering av regelverk og forvaltningspraksis i Norge. Norsk deltakelse gir innflytelse på utviklingen og innholdet av standardene. Dessuten gir det økt forståelse av innholdet og letter derfor fortolkningen og implementeringen nasjonalt. Denne innsikten er også viktig for eventuelle tvister med andre land. Det er etablert prosedyrer i tvistesaker.

EU-landene taler med en stemme i IPPC, og legger ned et stort arbeid i koordinering før møtene. EPPO gir Norge en arena for samarbeid på europeisk nivå, noe som er spesielt viktig fordi vi ikke deltar i EUs arbeid på plantehelseområdet. EPPOs dokumentasjonstjenester er viktig støtte for de nasjonale plantehelseorganisasjonene. Omtrent 2/3 av EPPOs aktiviteter er relatert til plantehelse og omtrent 1/3 til plantevernmidler.

Mattilsynet er *Contact Point* og har ansvaret for koordinering av det norske arbeidet mot CPM/IPPC og EPPO. Mattilsynet utarbeider et årlig prioriteringsdokument, og det holdes et årlig prioriteringsmøte med matdepartementene om deltakelse i IPPC og EPPO.

Mattilsynet skal sørge for en forsvarlig forberedelse av møtene. Relevante departementer skal inviteres til formøter i god tid, slik at eventuelle kritiske posisjoner kan avklares på forhånd.

LMD og Mattilsynet deltar på de årlige møtene i CPM. Kontaktpunktet skal kommunisere med relevante organisasjoner eller fagmiljøer, og holde departementet orientert om saker av politisk karakter. Dersom ikke annet avtales, er Mattilsynet delegasjonsleder ved møter i IPPC.

Mattilsynet er nasjonalt kontaktpunkt for EPPO og representerer Norge på EPPOs rådsmøte. Norge deltar i EPPO i arbeidsgruppene og i en rekke ekspertpanel med representanter fra Mattilsynet og NIBIO. EPPO-delegaten skal være den nasjonale hovedkontaktpersonen som til enhver tid må sørge for å kommunisere forespørsler og informasjon fra EPPO til relevante organisasjoner og fagmiljø, dessuten koordinere og samordne forslag og uttalelser. I saker av politisk karakter skal departementet alltid koples inn.

15. NORDISK OG NORDISK/BALTISK SAMARBEID

Det er et mål at nordiske løsninger skal gi positive og påviselige synergier, manifestere nordisk samhörighet og øke nordisk kompetanse og konkurransekraft.

Departementenes engasjement i det nordiske arbeidet bidrar til å sikre politiske perspektiver og mål for arbeidet. Norges, som ikke EU-medlem, kan ha særlig nytte av samarbeid på matområdet og nære forbindelser med EU-medlemmene i Norden og Baltikum. Dette samarbeidet bør også videreføres og utnyttes i det løpende komitéarbeidet i Brussel. Matdepartementenes fagråder ved EU-delegasjonen bør tilstrebe særskilt god kontakt med sine nordiske kolleger i Brussel.

Det nordiske samarbeidet på matområdet er organisert under Nordisk ministerråd for fiskeri, jordbruk, næringsmidler og skogbruk (MR-FJLS). MR-FJLS har en embetsmannskomite som er delt i ulike avdelinger for henholdsvis jordbruk, skogbruk, fiske og næringsmidler, samt en overordnet Eksekutivkomité.

EK-FJLS (næringsmidler) har norske representanter fra alle matdepartementene, Mattilsynet og Helsedirektoratet. HOD er delegasjonsleder og har koordineringsansvaret for arbeidet på matområdet.

EK-FJLS har tre faste arbeidsgrupper for Matvarekontroll og forbrukerinformasjon (NMF), Mikrobiologi, dyrehelse og dyrevelferd (NMDD) og Kost, mat og toksikologi (NKMT). Arbeidsgruppene består av 10-12 personer, og har møter to ganger i året med informasjon om siste nytt fra landene, diskusjon om nordiske prosjekter, internasjonale spørsmål og nye forslag. Mattilsynet og Helsedirektoratet deltar i disse gruppene. Fra embetsmannskomiteen bevilges årlig midler til arbeidsgruppene som kan anvendes til prosjekter og nettverk innenfor mandatet til arbeidsgruppene og de prioriteringene som embetsmannskomiteen har fastsatt.

Det er også opprettet grupper i samarbeid med ministerrådet for sosial- og helsepolitikk (MR-S) på området antimikrobiell resistens, for å sikre tverrfaglig og helhetlig One Health-tilnærming.

Nordisk Metodikkomité for Næringsmidler (NMKL) er et nordisk ekspertnettverk innenfor næringsmiddelanalyser. NMKL tilbyr metoder av høy kvalitet på matområdet og fremmer nordiske interesser internasjonalt innen metodikk.

Det nordisk/baltiske samarbeidet på matområdet har generelt vært nedprioritert de siste årene, men det eksisterer et godt fungerende samarbeid på enkelte fagområder. Det nordisk/baltiske veterinære beredskapsarbeidet fungerer godt og har også vært aktivt innenfor rammene av Østersjøstrategien. I tillegg er det årlige nordisk/baltiske samarbeidsmøter innenfor økologi, GMO, frøkontroll og plantehelse. På gjødselområdet er det startet opp årlige nordiske samarbeidsmøter, de baltiske landene vil bli invitert med inn her. Det er dessuten et nordisk-baltisk samarbeid og nettverk på drikkevannsområdet, samt et samarbeid innen godkjenning av plantevernmidler.

16. MAT- OG LANDBRUKSORGANISASJONEN I FN (FAO)

FNs særorganisasjon for landbruk og ernæring (FAO) ble opprettet i 1945. FAO har et utstrakt samarbeid med WHO innen matområdet, og har i de senere årene arrangert felles konferanser bl.a. om mattrygghet og matkvalitet hvor både departementene og Mattilsynet har deltatt. FAO og WHO er moderorganisasjonene til Codex Alimentarius. Codex har sitt sekretariat hos FAO. Også IPPC har sitt sekretariat hos FAO.

FAOs mandat er å bedre ernæringssituasjonen, produktiviteten i landbruket, levekårene for befolkningen på landsbygda og bidra til vekst i verdensøkonomien. Fokusområdene er landbruk, skogbruk og fiske. FAOs aktiviteter er innenfor fire hovedområder:

- Statistikk og annen informasjon om utviklingen på mat- og landbruksområdet
- Bistand til medlemslandene i deres politikk- og regelverksutvikling for å bekjempe sult og fremme utvikling på landsbygda
- Nøytral møteplass for utveksling av faglige råd, politisk debatt samt forhandling og oppfølging av internasjonale konvensjoner og retningslinjer innen områdene landbruk, skogbruk og fiske
- Faglig og teknisk bistand gjennom utviklingsprosjekter og programmer

UD koordinerer arbeidet mot FAO. **LMD** deltar i de regelmessige styringsmøtene (Generalkonferansen og Rådsmøtene). I tillegg deltar LMD og NFD i relevante fagkomiteer. Landbrukskomiteen (COAG) diskuterer generelle spørsmål og problemer knyttet til landbruk, mat og ernæring. Fiskerikomiteen (COFI) diskuterer internasjonale fiskerispørsmål og spørsmål knyttet til sjømatproduksjon. Matsikkerhetskomiteen (CFS), som er reorganisert og nå rapporterer til flere FN-organer, diskuterer tilgang til mat i et globalt perspektiv.

LMD deltar på FAOs regional konferanser for Europa. De siste årene har tema for konferansene bl.a. vært mattrygghet og matkvalitet. LMD er kontaktorgan (focal point) for Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressurser for mat og landbruk og koordinerer nasjonal oppfølging av traktaten og arbeidet under Europakommisjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk.

Den norske FAO-komiteen koordinerer norske innspill og rapportering til besluttede møter i FAO. **LMD** leder den norske FAO-komiteen som har representanter for relevante departementer og interesseorganisasjoner. Både HOD, NFD og Mattilsynet deltar i denne komiteen. LMD skal innkalle til møter og skal informere om aktivitetene i FAO i den grad dette berører de andre matdepartementenes ansvarsområde.

17. VERDENS HELSEORGANISASJON (WHO)

WHO er FN's særorganisasjon for helse spørsmål. Hovedkontoret ligger i Genève og regionalkontoret for Europa ligger i København. WHO's arbeid omfatter det meste innenfor helse relaterte spørsmål, med hovedvekt på temaer av betydning for utviklingsland. Eksempler er smittevern, spedbarnsernæring, legemidler og utvikling av helsesystemer. Gjennom å sette faglige normer har WHO en viktig rolle som premissleverandør. Dette gjelder også for mattrygghet, hvor organisasjonen spiller en betydelig rolle gjennom å ivareta behovet for et globalt samarbeid om vitenskapelige vurderinger, blant annet i JECFA, JEMRA og JMPR.

WHO og FAO har, som nevnt også under avsnittet om FAO, et utstrakt samarbeid når det gjelder mattrygghet. Som moderorganisasjoner har de et felles ansvar for budsjettet til *Codex Alimentarius*. WHO har også hovedansvaret for *Codex Alimentarius Trust Fund*, hvor Norge tidligere har bidratt med midler. WHO har i tillegg bygget opp et internasjonalt meldesystem innen mattrygghet (INFOSAN).

WHO har et utstrakt samarbeid med OIE og FAO i arbeidet med å bekjempe antimikrobiell resistens. WHO vedtok sommeren 2015, etter et felles utviklingsarbeid med OIE og FAO, en global handlingsplan mot antimikrobiell resistens. Regjeringen har vedtatt en nasjonal strategi 2015 - 2020 som fremhever at Norge skal være i front i dette arbeidet på internasjonalt nivå.

HOD er hovedansvarlig departement for Norges innsats i forhold til WHO. HOD deltar sammen med UD på Verdens helseforsamling, WHO's øverste organ, og på den årlige regionalkonferansen. Forberedelsene til disse styrende organene foregår i regi av WHO-forum, som ledes av HOD. I tillegg til de nevnte departementene deltar her alle berørte etater, bl.a. Mattilsynet. Etatene deltar i delegasjonene til helseforsamlingen m.m. etter behov.

Det er viktig at det er koordinerte norske innspill som gis i WHO og andre internasjonale fora som for eksempel FAO og Codex Alimentarius. Innspill om mattrygghet til WHO skal ved behov avklares med de øvrige matdepartementene. **HOD** skal innkalle til møter og informere om aktivitetene i WHO i den grad dette berører de andre departementenes ansvarsområde.

17.1 Protokollen om vann og helse

WHO/UNECEs protokoll om vann og helse (Protocol on Water and Health) fra 1999 er den første juridisk bindende avtale som er vedtatt for spesielt å beskytte menneskers helse gjennom tilgang til helsemessig trygt drikkevann, vann for matproduksjon og rekreasjon, effektiv beskyttelse av vannressursene og i tillegg sørge for en tilfredsstillende renovasjonsordning.

Partene til Protokollen forplikter seg til å sette mål på flere områder for å ivareta formålene. Norge ratifiserte Protokollen 6. januar 2004, og er dermed som part forpliktet til å følge den. Gjennomføringen av Protokollen krever blant annet at partene fastsetter nasjonale mål på de

områdene som er definert i artikkel 6. Norge fastsatte nasjonale mål i mai 2014. En gjennomføringsplan for HODs sektoransvar ble fastsatt høsten 2015.

I følge artikkel 7 i Protokollen skal partene samle inn og evaluere data om fremgangen når det gjelder oppfyllelse av målene og indikatorer utviklet for å vise hvordan utviklingen har bidratt til å forebygge, kontrollere eller redusere vannrelaterte sykdommer. Partene skal jevnlig offentliggjøre resultatene av evalueringen og datainnsamlingen. Hvert tredje år skal hver part, herunder Norge, rapportere resultatene til WHO/UNECEs sekretariat.

HOD deltar i partsmøtene og i undergrupper under protokollen. **Mattilsynet** har ansvar for utarbeidelse av rapporten fra Norge om fremdrift i arbeidet med oppfyllelse av protokollen, gjennomføring av nærmere bestemte tiltak i Norge og deltar ved behov på møter.

18. DEN INTERNASJONALE DRUE- OG VINORGANISASJONEN (OIV)

Den internasjonale drue- og vinorganisasjonen (OIV) er et teknisk og vitenskapelig organ for internasjonalt samarbeid på fagfelt relatert til drue- og vinproduksjon. Organisasjonen består hovedsakelig av medlemsstater som er vinprodusenter, men en rekke stater som i hovedsak er vinkonsumenter, som Norge, deltar. OIV ønsker en balansert deltagelse av medlemsland.

OIV bistår statlige og ikke-statlige internasjonale organisasjoner som arbeider med vinrelaterte saker, særlig med utvikling av internasjonale standarder. OIV skal bidra til harmonisering av praksis og standarder, utvikling av nye internasjonale standarder med det formål å forbedre betingelsene for vinproduksjon og markedsføring av vin og vinprodukter, samt å sikre at også forbrukernes interesser ivaretas.

Siden det ikke er betydelig kommersiell vinproduksjon i Norge, har vi begrensede interesser. OIV har likevel betydning for den norske næringen som importerer eller videre-eksporterer, analyserer og ellers behandler vin. Standardene som utarbeides i OIV, danner ofte grunnlaget for senere vinregelverk i EU. Dette blir delvis implementert i norsk rett gjennom EØS-avtalen. Norge har ikke tilgang til komiteer i EU hvor vinspørsmål diskuteres, da dette er betraktet som landbrukspolitik. Norsk påvirkning på slikt regelverk skjer derfor hovedsakelig gjennom OIV.

OIV diskuterer av og til helserelaterte spørsmål knyttet til konsum av vin. Dette faller inn under HODs ansvarsområde. Norges standpunkt er at OIV ikke bør diskutere helserelaterte spørsmål ut over de som gjelder krav til mattrygghet og matinformasjon, og at det er mer naturlig at slike spørsmål behandles av Verdens Helseorganisasjon (WHO). I den grad OIV skal engasjere seg i helse spørsmål, kan diskusjonen fort få en helsepolitisk karakter, til tross for at organisasjonen i henhold til formålsbestemmelsen skal være av teknisk og vitenskapelig karakter.

Mattilsynet har ansvar for det løpende arbeidet knyttet til OIV. **HOD** koordinerer arbeidet på departementsnivå. **LMD** konsulteres i forbindelse med tema av politisk karakter.

19. ANNET INTERNASJONALT ARBEID

19.1 OECD

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) er en samarbeidsorganisasjon mellom 34 land som kjennetegnes ved velutviklet markedsøkonomi og demokrati samt et relativt høyt inntektsnivå. Organisasjonens grunnidé er å gi medlemslandene et forum hvor de kan diskutere, utvikle og forbedre sin politikk på det økonomiske og sosiale området.

I OECD foregår det et omfattende arbeid på en rekke fagområder innen matområdet, og fra begynnelsen på 90-tallet har det også vært arbeidet med plantevernmidler. OECD utarbeider retningslinjer og policydokumenter som bidrar til internasjonal kunnskapsutvikling og harmonisering. Gjennom arbeidet i OECD kan vi påvirke internasjonal utvikling og innhente kunnskap om aktuelle tema og utvikling i de øvrige OECD-landene. Matforvaltningen deltar i flere av OECDs komiteer og aktiviteter. Det er etablert flere arbeidsgrupper innen bioteknologi og nanoteknologi. På GMO-området er OECD en viktig premissleverandør og utreder diverse sider ved risikovurdering av GMO. Det utarbeides konsensusdokumenter som blir benyttet både av VKM, EFSA og FAO/WHO sine ekspertkomiteer.

En viktig oppgave for Fiskerikomiteen i OECD er analyser av de økonomiske, sosiale og miljømessige forholdene knyttet til forvaltningen av verdens fiskerier. Organisasjonen er én av få internasjonale organisasjoner som gjennomfører slike analyser. Analysene har utgjort et viktig bidrag for bl.a. arbeidet med subsidier og markedsadgang i WTO, og arbeidet med UUU-fiske og bærekraftig utvikling i FAO. OECD fungerer slik som en "teoriutviklingsbank" for FAO og WTO. I tillegg får utviklingsdimensjonen en stadig større plass i arbeidet i OECDs komiteer.

OECDs fiskeriseksjon er relativt liten i OECD-sammenheng, med et sekretariat på kun fire permanent ansatte fagpersoner. Seksjonen sorterer under avdelingen for landbruk og handel. Landbruksseksjonen har til sammenligning over 70 heltidsansatte i sitt sekretariat.

19.2 Europarådet

Europarådet har 47 hovedsakelig europeiske medlemsstater og arbeider hovedsakelig med å fremme demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsutvikling i sine medlemsland.

Europarådet har vedtatt fem konvensjoner om dyrevelferd: Konvensjonen om beskyttelse av dyr under internasjonal transport (1968/2003), Konvensjonen om beskyttelse av produksjonsdyr (1976), Konvensjonen om beskyttelse av slaktedyr (1979), Konvensjonen om beskyttelse av forsøksdyr (1986) og Konvensjonen om beskyttelse av kjæledyr (1987). Norge har ratifisert alle konvensjonene.

Norge har deltatt aktivt i arbeidet i Europarådet, og inntil OIE satte dyrevelferd på agendaen, var Europarådet den eneste internasjonale arena for dyrevelferd. Siden starten har arbeidet i Europarådet vært av vesentlig betydning for utviklingen av og forståelsen for dyrevelferd i Europa. Konvensjonene og de tidligste anbefalingene ble tatt inn i EUs regelverk direkte.

De siste årene har det ikke vært aktivitet på dyrevelferdsområdet i Europarådet.

19.3 Bilateralt samarbeid

De senere årene har vi sett en økning i kravene til dokumentasjon på at produktene som skal eksporteres er trygge. Flere store matskandaler i Europa og andre deler av verden har ført til styrket importkontroll i en rekke land. Som en stor eksportør er det avgjørende at Norge kan dokumentere mattrygghet og kvalitet gjennom hele produksjonskjeden. Virksomhetene har ansvaret for å etterleve regelverket og sikre at maten som eksporteres tilfredsstillende de enkelte markedenes krav til dokumentasjon. Mattilsynet skal føre tilsyn med at det norske regelverket etterleves gjennom tilsyn med bedriftenes internkontroll og ved egne tilsynsbesøk.

Utviklingen i norsk fiskeri- og havbruksnæring har de siste tiår vært preget av stor økonomisk vekst og kraftig økning i eksporten. Over 95 prosent av norsk sjømat eksporteres til 130 land. Oppdrettsfisk har i de senere årene passert villfisk i eksportverdi. Dette gjør Norge til en av verdens største eksportører av sjømat.

For Mattilsynet er det utfordringer knyttet til det store antallet markeder og det store antallet ulike produkter. Kravene til dokumentasjon av mattrygghet varierer mellom markedene, og fra produkt til produkt. Både for å gå inn i nye markeder og for å lansere nye produkter i etablerte markeder, er det viktig å kunne dokumentere regel etterlevelse og mattrygghet og at produktet ikke vil utfordre smittebildet i importlandet.

De senere år har vi sett at importland i økende grad krever egne sertifikater med informasjon om mattrygghet og fiskehelse. En rekke land har, i likhet med Norge, fastsatt grenseverdier for en rekke fremmedstoffer i fisk. I tillegg ønsker mange importland å inspisere de norske virksomhetene og Mattilsynets tilsynssystem. Dette kan delvis skyldes at det europeiske systemet, der virksomhetene selv har ansvar for mattryggheten, ikke fullt ut er forstått og anerkjent i alle markeder. Mattilsynets rolle som tilsynsmyndighet og deres kommunikasjon med myndighetene i importlandene er derfor svært avgjørende for tilliten.

Mattilsynet har derfor en viktig rolle i å etablere kontakt og samarbeid med andre lands tilsynsmyndigheter for å skape tillit på myndighetsnivå og for å kunne oppfylle forskjellige krav som stilles til norske myndigheter i forbindelse med eksport. Mattilsynet mottar også delegasjoner på besøk og deltar på for eksempel på statsbesøk.

For norske myndigheter er målet at virksomhetene og Mattilsynet på sine ansvarsområder skal dokumentere mattrygghet på en så overbevisende måte at importlandene ikke opplever behov for å komme på egne inspeksjoner eller stille særskilte krav til dokumentasjon.

19.4 Bistand

Norge har høyt kompetansenivå og lang erfaring med å etablere gode rutiner, regelverk og forvaltningsapparat for mattrygghet og dyrehelse. Det er i felles interesse, og en internasjonal forpliktelse, at Norge bidrar med kunnskap og kompetanse til land som selv ønsker slik bistand. Å yte bistand til andre land gjennom kompetansedeling og organisatorisk støtte må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Nasjonale myndigheters egeninnsats og politiske eierskap til egen utvikling må alltid være en forutsetning for norsk støtte. Bistand må ikke skape bistandsavhengighet og svekkelse av nasjonalt ansvar. Bistandsinnsats skal evalueres uavhengig, grundig og kritisk.

I tilfeller der Mattilsynet engasjerer seg i bistandsprosjekter med konkret arbeidsinnsats er det viktig å avklare oppgaver, roller og ansvar, både mellom norske aktører og bistandsmottaker, men også for samarbeidet mellom norske aktører. Matdepartementene og Mattilsynet opererer ikke med egne budsjettposter for bistandsarbeid.

Med utgangspunkt i den vedtatte utviklingspolitikken utarbeider UD strategier for samarbeidet med de enkelte landene. Ambassadene er viktige i langsiktig stat-til-stat-samarbeid og må minst holdes orientert om eventuelle bistandsplaner med norsk deltakelse. UD er politisk ansvarlig for størsteparten av statlig, norsk bistand.

Norads oppgave er å bidra til effektiv forvaltning av bistandsmidlene, ved å gi faglige råd til de som forvalter bistanden. Norad har et overordnet ansvar for at utviklingssamarbeidet kvalitetssikres og evalueres.

FORKORTELSER

BTSF	Better Training for Safer Food
CCEURO	Codex Co-ordination Committee for Europe
CVO	Chief Veterinary Officer
EFSA	European Food Safety Authority
EFTA	European Free Trade Association
EPPO	European Plant Protection Organisation
ESA	EFTA Surveillance Authority
EØS	Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde
FAO	FNs organisasjon for mat og landbruk
FLEP	The Forum of Food Law Enforcement Practitioners in Europe
FN	Forente Nasjoner
GMO	Genmodifiserte organismer
HoA	Heads of Agencies
HOD	Helse- og omsorgsdepartementet
IPPC	International Plant Protection Convention
JECFA	Joint FAO/WHO Expert Committee for Food Additives
JEMRA	Joint FAO/WHO Expert Meeting on Microbiological Risk Assessment
JMPR	Joint FAO/WHO Meetings on Pesticide Residues
KG	Matdepartementenes koordineringsgruppe
LMD	Landbruks- og matdepartementet
MT	Mattilsynet
NFD	Nærings- og fiskeridepartementet
OIE	Verdens dyrehelseorganisasjon
OIV	Den internasjonale drue- og vinorganisasjon
OECD	Organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling
OLF	Other Legitimate Factors (begrep blant annet i WTO-sammenheng)
SANTE	Europakommisjonens Generaldirektorat for helse og mattrygghet
SCoPAFF	Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed
SPS	Sanitary and Phytosanitary
SUMO	Spesialutvalget for matområdet
TBT	Technical Barriers to Trade
UD	Utenriksdepartementet
VKM	Vitenskapskomiteen for mattrygghet
WHO	World Health Organisation
WTO	World Trade Organisation